

Voorlezen

EEN ONDERZOEK NAAR HET VOORLEESGEDRAG THUIS
BIJ LEERLINGEN VAN GROEP ZEVEN EN ACHT
VAN VIJF AMSTERDAMSE BASISSCHOLEN

YOLANDA KAUFMANN

Lezen
.....
STICHTING LEZEN

Deze publicatie is uitsluitend te downloaden via www.lezen.nl

In deze serie zijn eerder verschenen:

Piek, Karlijn, *Zoveel lezen we (niet)*, 1995

Ven, Mascha van de, *Nieuwe media en lezen*, 2000

Colofon

Stichting Lezen
Oxford House
Nieuwezijds Voorburgwal 328G
1012 RW Amsterdam
020-6230566
www.lezen.nl
info@lezen.nl

Vormgeving cover

Lijn 1 Haarlem, Ramona Dales

Dit onderzoek is in opdracht van Stichting Lezen uitgevoerd door Yolanda Kaufmann

© 2000. Stichting Lezen, Amsterdam

Voorwoord

Nog tijdens de stage die ik van oktober 1999 tot en met januari 2000 liep bij Stichting Lezen werd mij gevraagd of ik een empirisch onderzoek wilde doen met betrekking tot De Nationale Voorleesdag. Hoewel de precieze bedoeling aanvankelijk vrij vaag was, werd ik wel meteen enthousiast. Onderzoek doen op zich leek mij al interessant maar een onderzoek in opdracht van Stichting Lezen in verband met De Nationale Voorleesdag sprak mij bijzonder aan. Vooral met twee collega's van Stichting Lezen, Marieke van Dormolen en Silja ten Wolde, heb ik veel overlegd over de uiteindelijke vorm van het onderzoek. Zij hebben aangegeven wat ze precies wilden weten en lieten me verder vrij in het kiezen van de methode en het opstellen van het onderzoek. Uiteraard hebben ze wel altijd klaargestaan om vragen van mijn kant te beantwoorden. Zo kreeg ik een steeds helderder beeld van het doel van het onderzoek en kon ik gaan beginnen met het opzetten en uitwerken ervan.

In januari 2000 ben ik begonnen met het opstellen van de vragenlijst die door leerlingen van groep zeven en acht ingevuld zou gaan worden. In overleg met mijn collega's van Stichting Lezen, heeft de vragenlijst na allerlei aanpassingen zijn uiteindelijke vorm gekregen. In de tussentijd ben ik scholen gaan uitzoeken die ik zou kunnen benaderen voor het onderzoek. Na enige tijd bellen konden de enquêtes verstuurd worden en moest ik afwachten of ik de formulieren ingevuld en wel terug zou krijgen. De contactpersonen van de betreffende scholen hebben me de formulieren allemaal ingevuld terug gestuurd. Ik kon aan de slag met de verwerking van de gegevens. Dat zou in SPSS gaan gebeuren, een programma waar ik nog maar weinig van wist, maar waar ik veel plezier aan zou gaan beleven. Uiteindelijk zijn de resultaten bekend gemaakt tijdens een twee dagen durend internationaal congres in Utrecht, 'Lezen en leesbevordering in een multiculturele samenleving'. Tijdens een forumdiscussie, op de tweede dag van het congres, werd aan de hand van een aantal stellingen gebaseerd op een onderzoek door het NIPO uitgevoerd en mijn onderzoek, gediscussieerd over het belang van voorlezen in een multiculturele samenleving.

Tot slot wil ik een aantal mensen bedanken. In de eerste plaats de directie, de leerkrachten en de leerlingen van de basisscholen die het mogelijk hebben gemaakt dit onderzoek uit te voeren. Het gaat om de volgende vijf scholen: basisschool Aldoende, de Asvo-school, Obs De Spaarndammer, de St. Lidwina-school en basisschool De Wiltzangh. In de tweede plaats bedank ik de collega's van Stichting Lezen, die dit onderzoek aan mij hebben toevertrouwd en die tijdens de uitvoering ervan altijd tijd namen om mijn vragen te beantwoorden. Vervolgens wil ik Dick Schram bedanken voor de raad die hij mij kon en wilde geven op momenten dat ik zelf niet zo goed wist wat het beste was om te doen. En tot slot Jemeljan Hakemulder, die mij met veel geduld heeft ingewijd in de wereld die SPSS heet en die mij er in perioden van twijfel van kon overtuigen dat het zeker geen onzin was wat ik bedacht.

(YK)

Inhoudsopgave

1	Inleiding	4
2	De enquête	7
3	De leerlingen	10
4	Analyse van de gegevens	12
5	Resultaten	14
5.1	Alle leerlingen	14
5.2	Het vertellen van verhalen bij Nederlandse en allochtone leerlingen	18
5.3	Nederlandse leerlingen ten opzichte van allochtone leerlingen	21
6	Samenvatting en conclusie	29
	Bijlage 1: De enquête	35
	Bijlage 2: Grafieken	42

1 Inleiding

Vanaf 1994 organiseert Stichting Lezen ieder jaar De Nationale Voorleesdag (NVD), dit jaar was dat op 24 mei. Het thema van deze inmiddels zevende Voorleesdag was 'kleurrijk voorlezen'. Om die reden wilde Stichting Lezen dat er een onderzoek werd gedaan naar het voorleesgedrag bij leerlingen, en dan vooral allochtone leerlingen, thuis. Hoeveel wordt er nu eigenlijk voorgelezen? Is het echt zo, zoals veel gesuggereerd wordt, dat allochtone kinderen veel minder worden voorgelezen dan hun autochtone leeftijdgenoten? En worden er bij die allochtone leerlingen thuis verhalen verteld in plaats van dat er voorgelezen wordt? Is er echt sprake van een orale cultuur bij hen thuis? In tegenstelling tot een NIPO-onderzoek waarin een aantal vragen over voorlezen is verwerkt en dat onder volwassenen gehouden werd, beschrijft dit rapport de resultaten van een onderzoek gehouden onder de kinderen zelf. Ik heb de kinderen een enquête in laten vullen met vragen over het voorleesgedrag bij hen thuis.

De Nationale Voorleesdag is een dag die volledig in het teken staat van voorlezen. Niet alleen omdat voorlezen een belangrijk hulpmiddel kan zijn bij de taalverwerving maar ook omdat het meestal een intieme en gezellige bezigheid is. Voorlezen is daarom in mijn ogen een ideale manier om het leesplezier te bevorderen. Door het hele land worden in het kader van deze dag voorleesontbijten georganiseerd op bijvoorbeeld kinderdagverblijven, peuterspeelzalen en basisscholen. Op een aantal scholen en kindercentra komt een bekende Nederlander (dit jaar waren dat tv-helden) voorlezen. Juist door te laten zien dat deze televisiehelden ook voorlezen, leren de kinderen dat voorlezen niet alleen leerzaam maar vooral ook heel leuk kan zijn.

Op De Nationale Voorleesdag vindt een Voorleeswedstrijd plaats. De 12 finalisten die hier aan meedoen, zijn gekozen uit een groot aantal leerlingen van groep zeven en acht. Dit jaar deden in totaal bijna 70.000 kinderen mee aan de wedstrijd. De scholen houden voorrondes, de plaatselijke bibliotheken organiseren de rondes tussen de verschillende scholen en de Provinciale Bibliotheekcentrale zorgt voor de provinciale voorrondes. Uiteindelijk blijft er uit elke provincie één leerling over die naar de finale mag. Deze finale wordt in Muziekcentrum Vredenburg in Utrecht gehouden.

Ik heb vijf basisscholen in Amsterdam benaderd die meededen aan de voorrondes van de NVD. Ik vermoedde dat de directie van deze scholen eerder bereid zou zijn om mee te werken dan die van scholen die niet bekend waren met of mee deden aan de NVD. Het kostte me veel moeite om de juiste mensen op de scholen te bereiken en er was altijd wel een reden om niet meteen positief te reageren op mijn verzoek om medewerking. Uiteindelijk heb ik alle vijf scholen bereid gevonden mee te werken aan mijn onderzoek. Ze hebben de enquête door de leerlingen in laten vullen en allemaal vrij snel weer terug gestuurd zodat ik de resultaten kon gaan verwerken.

In eerste instantie was het mijn bedoeling zelf de stapels enquêteformulieren naar de scholen toe te brengen, de leerlingen in de klas uit te leggen wat ze precies moesten doen en er ook bij te zijn als ze de vragen beantwoordden. Tijdens de telefoongesprekken heb ik dat uitgelegd aan de contactpersoon, maar het kwam voor de school niet altijd even handig uit. Op een aantal scholen vond men het leuk en handig als ik wel zelf kwam en op een aantal scholen vond men het juist handiger om zelf de enquêtes rond te laten gaan. Dit meestal omdat ze dan zelf een goed tijdstip hiervoor uit konden zoeken. Daar had ik uiteraard begrip voor en uiteindelijk heb ik dan ook besloten niet zelf naar de scholen toe te gaan, maar de formulieren op te sturen. Ik heb de contactpersoon die ik aan de telefoon had heel nauwkeurig uitgelegd wat de bedoeling was. De enquête werd voorafgegaan door een inleiding, die ook nog eens duidelijk maakte wat de bedoeling was.

Ik heb de kinderen van groep zeven en acht 34 vragen voorgelegd die vooral over het voorleesgedrag bij hen thuis gaan. Een aantal vragen gaat over de algemene gegevens (geslacht, leeftijd e.d.) van de leerlingen en hun ouders zelf. Hier ga ik in hoofdstuk twee uitgebreid op in. Ik beschrijf daar hoe de enquête in zijn huidige vorm tot stand is gekomen en waarom bepaalde vragen opgenomen zijn. De enquête zelf is als bijlage 1 aan dit verslag toegevoegd.

In hoofdstuk drie laat ik zien hoe de onderzoekspopulatie er uit ziet. Met behulp van een aantal cirkeldiagrammen geef ik weer hoe bijvoorbeeld de verdeling van jongens en meisjes is, welke leeftijd de ondervraagden hebben, maar ook welke nationaliteiten in welke mate vertegenwoordigd zijn en bijvoorbeeld welke taal thuis gesproken wordt. Kortom, het betreft hier de achtergrondgegevens van de respondenten.

In het vierde hoofdstuk staat de analyse van de onderzoeksgegevens centraal. Beschreven worden de verschillende stappen van de analyse, de verwerking van de gegevens en de daarbij gebruikte toetsen.

In het vijfde hoofdstuk geef ik aan de hand van grafieken de resultaten van het onderzoek weer. Het hoofdstuk is in drie paragrafen verdeeld die elk min of meer een subcategorie van de vragen uit de enquête vertegenwoordigen. Paragraaf 5.1 beschrijft de onderzoeksresultaten van de vragen die door alle leerlingen zijn ingevuld. Het betreft alle soorten vragen, maar er is geen onderscheid gemaakt tussen Nederlandse en allochtone leerlingen. Paragraaf 5.2 gaat over het vertellen van verhalen. Omdat vertellen toch iets heel anders is dan voorlezen en ook omdat er regelmatig beweerd wordt dat er bij allochtone leerlingen thuis meer verteld wordt dan voorgelezen, heb ik van dit onderwerp een aparte paragraaf gemaakt. De laatste paragraaf van dit hoofdstuk, paragraaf 5.3 gaat over de uitkomsten van alle soorten vragen maar in dit geval is er wel onderscheid gemaakt tussen Nederlandse en allochtone leerlingen.

Het zesde hoofdstuk bevat een korte samenvatting van het complete onderzoek en de conclusies. Hierin wordt een aantal opvallende uitkomsten kort besproken maar gaat het vooral gaan om de uiteindelijke resultaten van het onderzoek. Bovendien zal ik kort ingaan

op mijn visie op voorlezen als leesbevorderingsmethode en de mogelijkheden voor uitbreiding van dit onderzoek.

Als bijlage 1 is de enquête zoals die naar de scholen is gestuurd om door de leerlingen ingevuld te worden toegevoegd.

Als bijlage 2 zijn enkele grafieken toegevoegd die niet in het rapport zelf zijn opgenomen.

2 De enquête

Het doel van dit onderzoek, van deze enquête, is het in kaart brengen van het voorlezen in de thuissituatie van de leerlingen. Allerlei punten komen daarbij aan de orde. Niet alleen of er voorgelezen wordt, maar ook hoeveel, waar, wanneer, door wie. En verder of de kinderen het leuk vinden, of ze, als ze niet werden voorgelezen, het wel zouden willen en meer van dat soort vragen. Bovendien gaat een aantal vragen over het vertellen van verhalen. Zeker wat betreft de kinderen uit allochtone gezinnen, waren we benieuwd in hoeverre er thuis (zelfbedachte) verhalen worden verteld en door wie dat dan gedaan wordt. Er wordt regelmatig beweerd dat er binnen allochtone gezinnen sprake is van een zogenaemde 'orale cultuur'. Uit deze onderzoeksgegevens zal blijken of dat idee op waarheid berust.

De enquête bestaat uit een inleidend deel waarin ik vertel over De Nationale Voorleesdag, het doel van de enquête en het soort vragen. Ik leg daarin uit wat de kinderen precies moeten doen. De eerste vraag betreft het voorlezen thuis en op school: word je voorgelezen? Vervolgens komt er een blokje met vragen over voorlezen thuis, die alleen ingevuld hoeven te worden door de leerlingen die thuis nooit worden voorgelezen. Leerlingen die thuis wel worden voorgelezen, mogen deze vijf vragen overslaan. Het betreft vragen als: weet je waarom je niet wordt voorgelezen, zou je graag voorgelezen willen worden, vind je het ergens anders wel leuk om voorgelezen te worden, werd je vroeger wel voorgelezen?

De vijftien vragen die dan volgen zijn bestemd voor de leerlingen die thuis wel worden voorgelezen. Het zijn vragen als: hoe vaak word je voorgelezen, wanneer, door wie, vind je het leuk, vind je het belangrijk, wat zijn je favoriete voorleesboeken? Deze vragen worden dus niet ingevuld door de leerlingen die thuis niet worden voorgelezen.

Dan volgt een aantal vragen over zelf voorlezen dat door alle leerlingen wordt ingevuld. Het zijn vragen als: lees je zelf wel eens iemand voor, wie lees je voor, welke boeken lees je voor?

Ook de vraag die dan volgt, vraag 25, wordt in principe door alle leerlingen ingevuld. Deze vraag gaat over het vertellen van verhalen. Wordt de vraag met nee beantwoord, dan wordt de leerling doorverwezen naar vraag 28 en wordt de vraag met ja beantwoord, dan mag de leerling nog twee extra vragen beantwoorden, namelijk die over wie er verhalen vertelt en wat voor soort verhalen dat zijn.

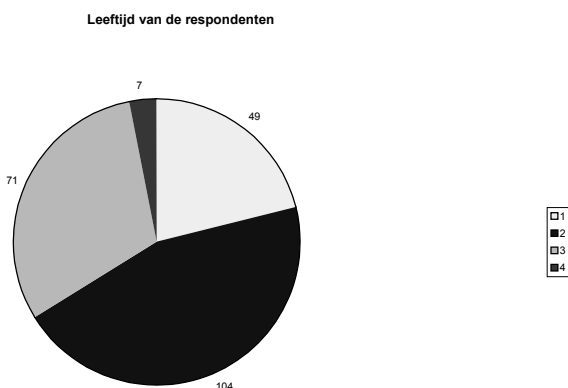
Vraag 28 tot en met 33, de laatste zes vragen, betreffen algemene gegevens. Deze vragen gaan over het geslacht, de leeftijd, het land waar het kind geboren is, maar ook het land waar de ouders vandaan komen en welke taal thuis gesproken wordt.

Tot slot is uitsluitend ter illustratieve informatie een vraag over De Nationale Voorleesdag toegevoegd. Deze vraag is verder niet bij het onderzoek betrokken.

3 De leerlingen¹

De enquête is door 244 leerlingen ingevuld. Het totaal zal niet iedere keer precies op 244 uitkomen omdat er steeds een aantal leerlingen is geweest dat een vraag om mij onbekende redenen niet heeft ingevuld². Van de 244 leerlingen waren in ieder geval 116 jongens (reeks 1) en 119 meisjes (reeks 2). Een redelijk gelijkmatige verdeling dus.

49 kinderen waren tien jaar oud (1) op het moment van invullen, 104 kinderen waren elf jaar (2), 71 leerlingen waren twaalf jaar (3). Verder waren er zes van negen jaar en één van veertien jaar oud (4). De groep bestaat dus vooral uit tien-, elf- en twaalfjarige leerlingen. Dat is dus precies de doelgroep waar ook De Nationale Voorleeswedstrijd op gericht is. Dit geeft figuur 1 weer.

Figuur 1

Een grote meerderheid van alle ondervraagde leerlingen is in Nederland geboren. Een veel kleiner aantal leerlingen is in Turkije, Marokko, Suriname of op de Nederlandse Antillen geboren. Daarnaast komen enkele leerlingen uit een ander land dan Nederland of de eerder genoemde landen.

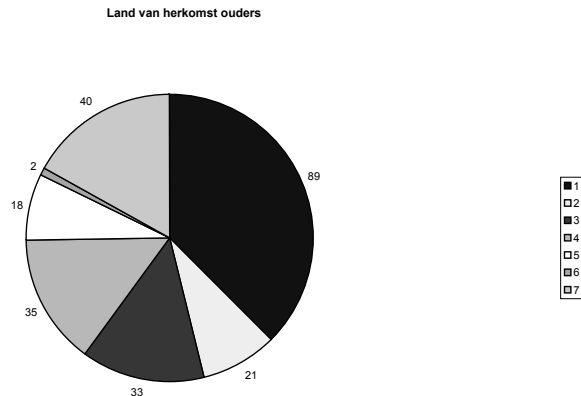
Voor mijn onderzoek is het echter interessanter te weten waar de ouders van de kinderen vandaan komen. Zij zijn het immers die de kinderen opvoeden en al of niet voorlezen. De ouders van 89 leerlingen (1) zijn zelf ook in Nederland geboren. Van 21 leerlingen (2) komen ze uit Turkije, van 33 (4) uit Suriname, van 35 (5) uit Marokko, van achttien (5) uit een ander dan de genoemde landen van twee (6) van de Nederlandse Antillen, en van 40 (7)

¹ In dit hoofdstuk wordt aan de hand van cirkeldiagrammen getoond hoe de leerlingen die de enquête hebben ingevuld zich tot elkaar verhouden. Onder de figuur staat aangegeven om welke figuur het gaat, erboven staat welke vraag of eigenschap verbeeld wordt door de figuur. Naast de figuur, bij de verschillende schijven staat het aantal weergegeven. Rechts naast de figuur staat een vakje (de reeks, de verschillende categorieën respondenten) met een getal en een kleur (zwart-wit). Per figuur wordt indien nodig apart duidelijk gemaakt welke kleur welke betekenis heeft.

² Ik vermoed dat er in een aantal gevallen leerlingen zijn geweest die bepaalde vragen vergeten zijn te beantwoorden; ze kunnen er overheen gelezen hebben, de vragen overgeslagen hebben en vergeten zijn deze alsnog in te vullen. Het kan ook zijn dat sommige leerlingen het systeem van categorievragen niet hebben begrepen, omdat er soms vragen zijn beantwoord die niet beantwoord hadden hoeven worden.

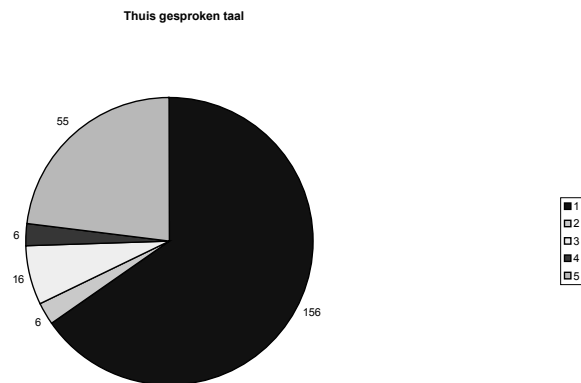
komen de ouders uit verschillende landen (vaak één van de ouders uit Nederland en de andere ouder uit een ander land).

Ik heb, bij de analyse³ van de gegevens, alleen een scheiding gemaakt tussen de leerlingen die ouders hebben die uit Nederland komen en leerlingen met ouders die uit Turkije, Marokko, Suriname en van de Nederlandse Antillen komen. Deze laatste groep heb ik allochtonen genoemd. Binnen die groep heb ik geen onderscheid gemaakt omdat de leerlingenaantallen dan te klein werden om nog nuttige uitspraken over te kunnen doen. Er zijn ongeveer evenveel Nederlandse en allochtone leerlingen. De verdeling is in figuur 2 te zien.

Figuur 2

De meeste kinderen spreken thuis, met hun familie Nederlands, namelijk 156 (1). Zes (2) spreken er alleen Turks, zestien (3) alleen Marokkaans (Berbers), zes (4) Surinaams, en vijfenvijftig (5) spreken twee talen thuis (vooral Nederlands-Turks en Nederlands-Berbers). Deze gegevens worden weergegeven in figuur 3.

Figuur 3

³ Het betreft hier de analyse van resultaten waarbij een onderscheid is gemaakt tussen Nederlandse en allochtone kinderen. De eerste groep bestaat uit kinderen wier ouders uit Nederland afkomstig zijn en de tweede groep bestaat uit kinderen van wie de ouders uit Turkije, Marokko, Suriname of van de Nederlandse Antillen komen. Bijvoorbeeld kinderen met één ouder die in Nederland geboren is en één ouder die uit een ander land komt, vallen dus buiten deze analyse. Ze vallen uiteraard wel binnen de analyse van alle kinderen. Dit onderscheid wordt gedurende het hele onderzoek volgehouden. Indien de indeling anders bedoeld is, dan wordt dat per geval aangegeven.

4 Analyse van de gegevens

In dit hoofdstuk wordt de analyse van de gegevens en de daarbij gebruikte toetsen beschreven. Op het moment dat de ingevulde enquêteformulieren teruggestuurd werden, is begonnen met het invoeren van de gegevens in SPSS⁴. SPSS beschikt over een Data Editor waarin de gegevens kunnen worden ingevoerd en verwerkt. De meeste vragen uit de enquête zijn meerkeuzevragen. De kinderen kunnen kiezen uit een beperkt aantal antwoorden per vraag. Een aantal vragen heeft echter een open of halfopen karakter; de kinderen zijn volledig vrij hun eigen antwoord te bedenken of kunnen een antwoord kiezen en dat zelf aanvullen. De gegeven antwoorden hebben een code gekregen en zijn ingevoerd in de Data Editor van SPSS. Werden op open vragen vaak dezelfde antwoorden gegeven, dan heb ik daar een nieuwe code voor gemaakt.

In eerste instantie is een aantal frequentieoverzichten gemaakt. Alleen de overzichten van de achtergrondgegevens van de respondenten zijn gebruikt en in dit rapport weergegeven, zie daarvoor hoofdstuk drie over de enquête. In de andere gevallen zijn de percentages berekend. Daarbij is gebruik gemaakt van de chikwadrattoets. Deze toets berekent op basis van een theoretische kansverdeling de significantiewaarde van de uitkomst. Is die waarde (p) 0.05 of kleiner, dan wordt de zogenaamde nulhypothese, die zegt dat er geen verband bestaat tussen de betreffende variabelen, verworpen. Kortom: als $p < 0.05$ dan is de uitkomst significant en kan er gesproken worden van een statistisch significant verschil tussen de variabelen. Bij de meeste berekeningen kreeg ik een significante uitkomst. Maar bij een aantal was dat niet het geval. Deze uitkomsten zijn in principe niet opgenomen in dit verslag.

Tot slot van dit hoofdstuk nog enkele algemene opmerkingen. De enquête is ingevuld door leerlingen van achterstandsscholen in Amsterdam. De kinderen waren vooral tien, elf en twaalf jaar oud en vaak uit het buitenland afkomstig. Kwamen ze niet zelf uit het buitenland, dan hadden hun ouders wel een andere nationaliteit dan de Nederlandse. Op de scholen voor dit onderzoek bezocht, zijn veel verschillende nationaliteiten aanwezig. De leerlingen hebben, zo kan ik uit de antwoorden die op de vragen zijn gegeven concluderen, een laag niveau wat betreft de Nederlandse taal. Er wordt slecht gespeld, een slechte stijl gehanteerd en veel niet begrepen. Verder heb ik sterk de indruk dat de leerlingen een kleine (passieve maar vooral actieve) woordenschat hebben. Ik heb van de 244 ingevulde enquêteformulieren er één gezien zonder spelfouten en onafgemaakte of ongrammaticale zinnen.

---

⁴ SPSS: Statistical Product and Service Solutions. 'SPSS is het meest uitgebreide en meest gebruikte statistische programma voor de PC. Met SPSS kunnen alle gangbare statistische analyses worden uitgevoerd. Het programma beschikt over een Data Editor om gegevens in te voeren en te bewerken. Bovendien biedt SPSS uitgebreide grafische mogelijkheden voor de weergave van de uitkomsten in overzichtelijke tabellen en grafieken'. Basishandboek SPSS 8 & 9 voor Windows 95 & 98. Alphons de Vocht, Bijleveld Press, Utrecht, eerste druk augustus 1999. Gebruikte versie: tweede druk maart 2000.

Het is in principe moeilijk om uitspraken te doen over het niveau van de leerlingen, maar ik denk dat het gerechtvaardigd is als ik, op basis van de hierboven genoemde eigenschappen, beweer dat deze kinderen een lage taalvaardigheid hebben. Het zou heel goed kunnen zijn dat veel van de ondervraagde kinderen een aantal vragen uit de enquête niet begrepen hebben, dat ze zomaar wat hebben ingevuld en verder niet hebben nagedacht. Het is belangrijk om daar bij de analyse van de gegevens rekening mee te houden. Een ander punt is dat het voor kinderen vaak moeilijk is om bijvoorbeeld het begrip tijd in te schatten. Er is gevraagd hoe vaak de kinderen voorgelezen worden. Van de kinderen die al wel worden voorgelezen, wordt een groot gedeelte één keer per maand of minder voorgelezen. Dit soort antwoorden zijn überhaupt al moeilijk te geven, laat staan dat dat voor deze groep kinderen makkelijk te beantwoorden is. Er is ook de vraag gesteld hoe lang er voorgelezen wordt. Uit de antwoorden blijkt dat een groot percentage kinderen een kwartier of langer voorgelezen wordt. Ook daar moet bij de analyse rekening mee gehouden worden. Bij de bespreking van de betreffende vragen in hoofdstuk vijf, zal ik deze punten ook kort aanstippen.

5 De resultaten

In dit hoofdstuk zullen aan de hand van staafdiagrammen de resultaten van de enquête besproken worden. Bij de figuren staat een aantal gegevens. Boven de grafiek staat aangegeven welke vraag of gegevens het betreft, links van de figuur, langs de y-as, staat het percentage en rechts staat de reeks. De reeks staat voor de groep of soms meerdere verschillende groepen respondenten die de vraag beantwoord hebben. Elke aparte groep respondenten heeft in de staafdiagrammen een eigen kleur (zwart-wit). In paragraaf 5.1 worden alleen witte staafdiagrammen gebruikt omdat het daar alle leerlingen betreft. In paragraaf 5.2 worden staafdiagrammen in alleen wit en in zwart-wit weergegeven en in paragraaf 5.3 zijn witte en zwarte diagrammen te zien. Zwart staat altijd voor Nederlandse leerlingen en wit voor allochtone leerlingen. Mocht dat in een bepaald geval anders zijn, dan wordt dat per vraag nauwkeurig aangegeven.

5.1 Alle leerlingen

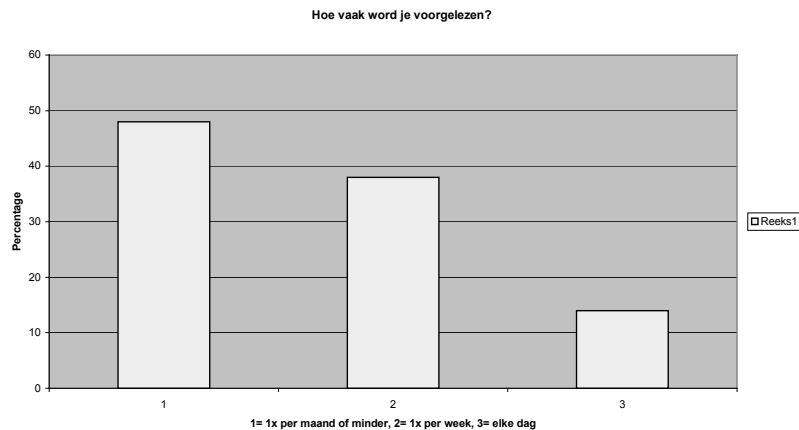
In deze paragraaf wordt naar het voorleesgedrag thuis bij alle leerlingen uit groep zeven en acht gekeken. Er wordt dus geen onderscheid gemaakt tussen Nederlandse en allochtone leerlingen. De centrale vraag is of kinderen thuis voorgelezen worden. Bijna 60% van de kinderen zegt niet voorgelezen te worden. Dit is in figuur 4 te zien. Van deze groep leerlingen werd driekwart vroeger wel voorgelezen en ruim 60% van hen zegt dat dat was omdat ze toen zelf nog niet konden lezen. Van de kinderen die wel voorgelezen worden, werd 90% vroeger ook voorgelezen, waarvan bijna 60% zegt dat dat was omdat ze zelf nog niet konden lezen.

Figuur 4

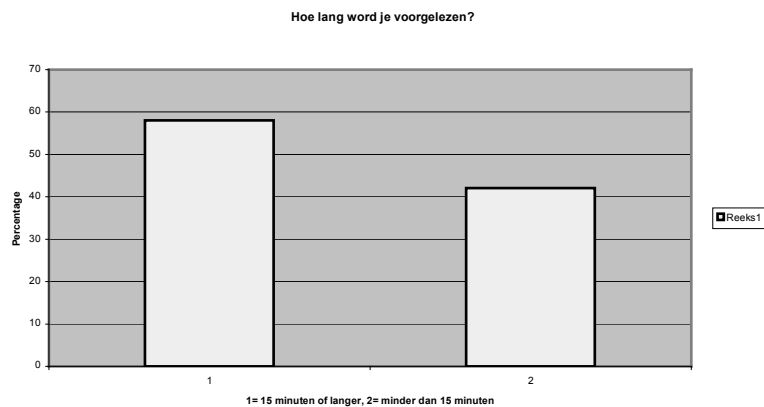
De vraag die de kinderen daarna beantwoordden was die hoe vaak ze worden voorgelezen. Uiteraard is deze vraag alleen beantwoord door de leerlingen die wel voorgelezen worden. Uit de antwoorden op deze vraag blijkt dat er maar heel weinig voorgelezen wordt: bijna de helft van de kinderen wordt één keer per maand of minder voorgelezen, maar 15% wordt elke dag voorgelezen. Ruim 35% wordt één keer per week voorgelezen. De resultaten zijn weergegeven in figuur 5. De vraag is nu hoe realistisch dit beeld is. Het is voor kinderen

over het algemeen vrij moeilijk om het begrip tijd precies in te schatten. Worden de kinderen echt één keer per maand voorgelezen of is dat een zo ruwe schatting dat we kunnen concluderen dat deze kinderen zo zelden worden voorgelezen dat het eigenlijk nooit wordt gedaan? Misschien is het een goed idee om vooral waarde te hechten aan de uitkomst van 15% die elke dag wordt voorgelezen en met enige reserve naar de overige percentages te kijken.

Figuur 5

De kinderen die wel voorgelezen worden, hebben ook de vraag hoe lang dat gebeurt beantwoord. Van alle leerlingen die de vraag hebben ingevuld, wordt meer dan de helft een kwartier of langer voorgelezen. De rest tien minuten of korter. Bij deze gegevens moet ook weer rekening gehouden worden met het feit dat deze resultaten hoogstwaarschijnlijk geen precieze weergave zijn van de werkelijkheid, omdat het voor kinderen vaak moeilijk is om het begrip tijd nauwkeurig in te schatten. Deze resultaten zijn te zien in figuur 6.

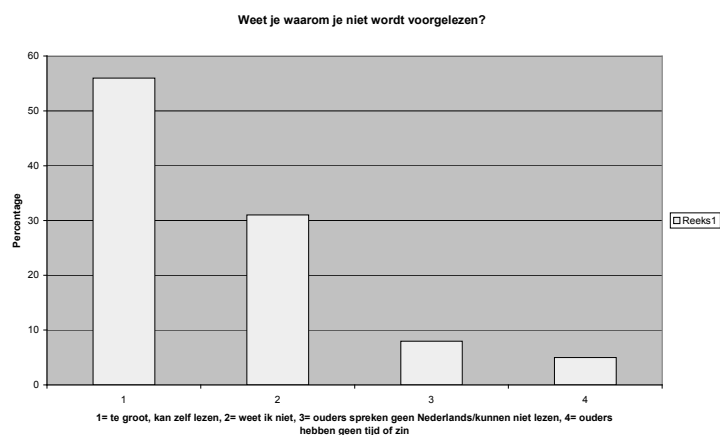

Figuur 6

Meer dan 60% van de respondenten wordt door de moeder voorgelezen en zo'n 20% door de vader. Moeder is dus duidelijk de voorlezer in de gezinnen. Zie hiervoor figuur 7, die in bijlage 2 aan dit verslag is toegevoegd.

Spannende en fantasievolle boeken zijn erg populair: de fantasieboeken over Harry Potter, de Kippenvelreeks en de auteur Paul van Loon staan absoluut op nummer één. Vrijwel alle leerlingen geven aan dat spannende boeken hun voorkeur genieten. Andere genoemde genres, zij het veel minder, zijn boeken waar je om kan lachen en verhaaltjesboeken. Maar ook deze boeken worden vrijwel altijd in combinatie met spannende boeken genoemd. Opvallend is dat ook de Lemniscaatboeken, die door critici vaak afgekraakt worden ('kommer- en kwelliteratuur'), maar het bij de jeugd altijd al goed gedaan hebben, ook door deze kinderen regelmatig genoemd worden. Vooral Jan Terlouw (Oorlogswinter) en Thea Beckman (Kruistocht in spijkerbroek) zijn auteurs die nog altijd populair zijn. De kinderen die niet voorgelezen worden geven ook aan waarom dat volgens hen niet gebeurt. De belangrijkste reden hiervoor is volgens de kinderen het feit dat ze zelf al kunnen lezen. Dat zegt iets meer dan de helft van de kinderen. Van bijna 10% van de kinderen kunnen de ouders niet lezen of spreken ze geen Nederlands (voorlezen wordt hier dus geassocieerd met de Nederlandse taal). Deze 10% bestaat alleen uit allochtone leerlingen. Een vrij groot percentage geeft aan geen idee te hebben waarom er thuis niet wordt voorgelezen en een klein percentage heeft ouders die er geen tijd voor of zin in hebben. Zie voor de weergave van de resultaten figuur 8.

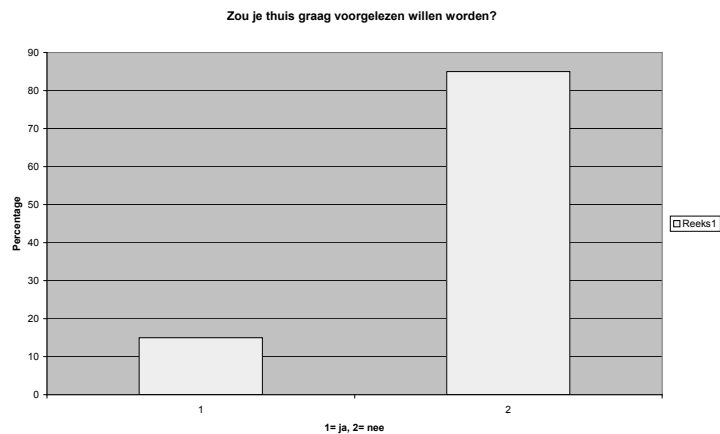

Figuur 8

De eerste vraag van de enquête is of de leerling wel eens voorgelezen wordt. Ik maak daarbij onderscheid tussen voorgelezen worden op school en thuis. Toen de enquête verzonden was, bedacht ik me dat dat onderscheid waarschijnlijk niet zo veel zin had, omdat de kinderen bij elkaar in de klas zitten; wordt de één voorgelezen, dan wordt de ander logischerwijze ook voorgelezen. Ik was dus verbaasd toen een aantal kinderen aangaf op school niet voorgelezen te worden. Een duidelijke meerderheid (dit verschijnsel deed zich op elk van de vijf betrokken scholen voor) gaf aan dat er op school wel degelijk wordt voorgelezen, maar enkele leerlingen zien het voorlezen dat op school gebeurt duidelijk niet als iets waar zij voorlezen mee associëren. Wat precies voor dit verschil zorgt, kan ik niet aangeven. Ik vermoed dat deze kinderen het voorlezen op school zien als een deel van de les en voorlezen thuis associëren met gezellig op de bank zitten of in bed liggen. Het is een

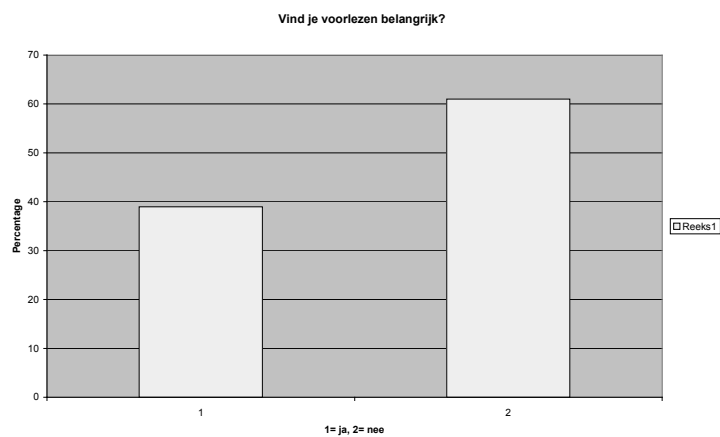
te klein aantal kinderen dat zegt niet voorgelezen te worden op school, om zinvolle berekeningen uit te gaan voeren. Dat heb ik dus ook niet gedaan.

Ik heb gekeken of de kinderen die thuis niet voorgelezen worden, het ergens anders wel leuk vinden. En dat is duidelijk het geval. Van die groep kinderen vindt bijna 90% het wel leuk als ze op school of ergens anders (ik heb de plaats waar dan precies opengelaten) worden voorgelezen (zie figuur 9 in bijlage 2). Terwijl juist 85% van diezelfde groep aangeeft thuis helemaal niet voorgelezen te willen worden. Weer geeft (van die 85%) een grote meerderheid aan dat ze zelf al kunnen lezen en dat voorlezen dus niet meer nodig is of dat ze van zelf lezen meer kunnen leren. Dit is te zien in figuur 10.

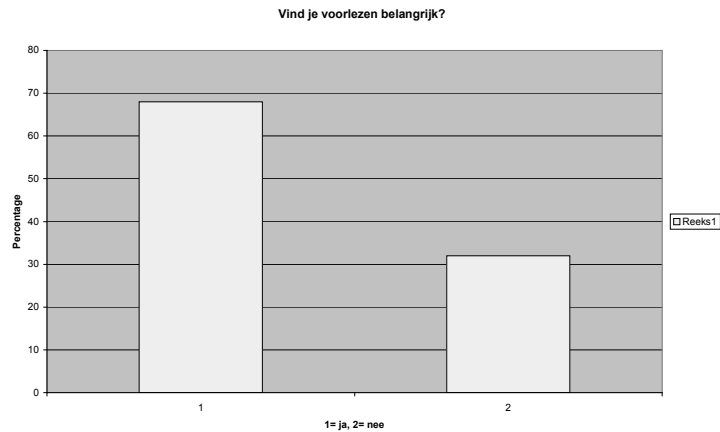
Figuur 10

De kinderen hebben ook aangegeven of ze voorlezen belangrijk vinden. Deze vraag is gesteld aan leerlingen die thuis wel en niet voorgelezen worden. Uit de antwoorden blijkt dat kinderen die niet voorgelezen worden, het over het algemeen ook niet belangrijk vinden, een duidelijke meerderheid geeft aan dat je van zelf lezen meer leert. De kinderen die het wel belangrijk vinden, geven juist aan dat je van voorlezen veel kan leren. Zie figuur 11.

Figuur 11

Kinderen die wel voorgelezen worden, vinden het over het algemeen heel belangrijk (70%) omdat je er zo veel van kan leren. Van degenen die het niet belangrijk vinden, zegt ook weer een groot aantal dat je van zelf lezen meer leert. Zie figuur 12.

Figuur 12

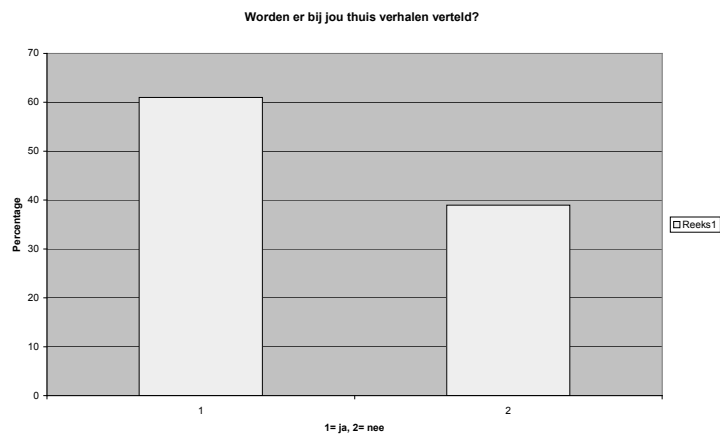
5.2 Het vertellen van verhalen, bij Nederlandse en allochtone leerlingen

In deze paragraaf zullen de uitkomsten van de vragen over het vertellen van verhalen worden besproken. Er wordt onderscheid gemaakt tussen Nederlandse en allochtone leerlingen. Aan het begin van de paragraaf zal het alle leerlingen betreffen, daarna worden de verschillen tussen Nederlandse en allochtone leerlingen in kaart gebracht. Juist omdat nogal eens gesuggereerd wordt dat er in allochtone gezinnen niet zo veel wordt voorgelezen omdat er veel verhalen verteld worden, heb ik dit onderscheid gemaakt.

Een probleem wordt binnen dit onderdeel gevormd door de opvatting van wat het vertellen van verhalen precies inhoudt. De vragen over het vertellen van verhalen waren halfopen vragen. Er kon worden gekozen uit een gegeven antwoord maar er kon ook een antwoord worden aangestreept dat aangevuld kon worden. De kinderen die hebben gekozen voor een antwoord dat ze zelf aan konden vullen, hebben daar duidelijk heel verschillende ideeën over. Ook al is het, behalve voor de sociale ontwikkeling ook heel belangrijk voor de taalontwikkeling van het kind dat er bijvoorbeeld tijdens het diner gepraat wordt over wat de leden van het gezin hebben meegemaakt die dag, het is niet dat soort verhalen waarop bedoeld wordt als men het heeft over de ‘orale cultuur’ van allochtone mensen.

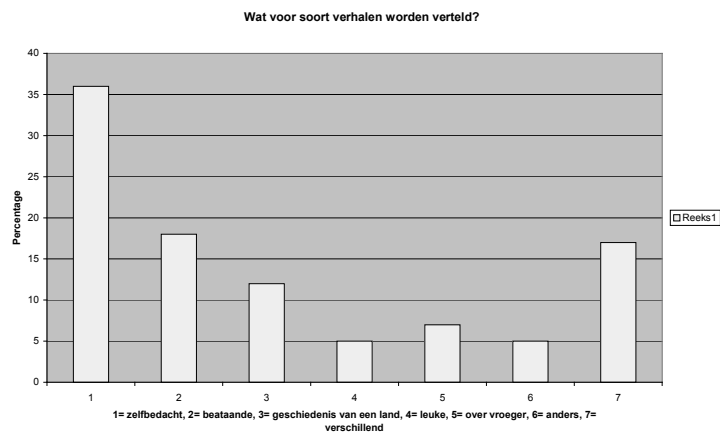
Kinderen vatten het begrip ‘verhalen vertellen’ heel erg ruim op, er wordt eigenlijk alles onder verstaan dat maar een beetje met praten te maken heeft. Dat is niet erg, ook dat is interessant om te zien, maar het vertroebelt de uitslag van deze vragen misschien wel iets. Als de kinderen op vraag 27 voor antwoord d hebben gekozen, dan bedoelen ze meestal het soort verhalen dat bijvoorbeeld hun moeder vertelt als ze van haar werk afkomt over wat zij daar heeft meegemaakt. Maar ook dat is een verhaal en dus een interessante uitkomst. Maar belangrijk is het wel hiermee rekening te houden als we kijken naar figuur

13, waar de resultaten weergegeven zijn. Door wie de verhalen verteld worden, is te zien in figuur 14, die in bijlage 2 is toegevoegd.

Figuur 13

Zoals al eerder gezegd, wordt het begrip ‘verhalen vertellen’ nogal ruim opgevat door de leerlingen. Dat is niet erg, maar er moet wel rekening mee worden gehouden bij het bekijken van figuur 15, waar het soort verhalen dat verteld wordt is afgebeeld. In iets meer dan 35% van de gevallen gaat het om zelfbedachte verhalen. In krap 20% van de gevallen betreft het ‘bestaande’⁵ verhalen en ook in krap 20% van de gevallen gaat het om verschillende soorten. De ene keer worden er bijvoorbeeld verhalen over vroeger verteld en de andere keer gaat het om zelfbedachte verhalen.

Figuur 15

Omdat vaak gesuggereerd wordt dat er binnen allochtone gezinnen een orale cultuur heerst en er dus meer verhalen mondeling worden overgeleverd dan dat ze met behulp van een boek worden verteld/gelezen, heb ik gekeken of de kinderen die zeggen dat ze thuis niet

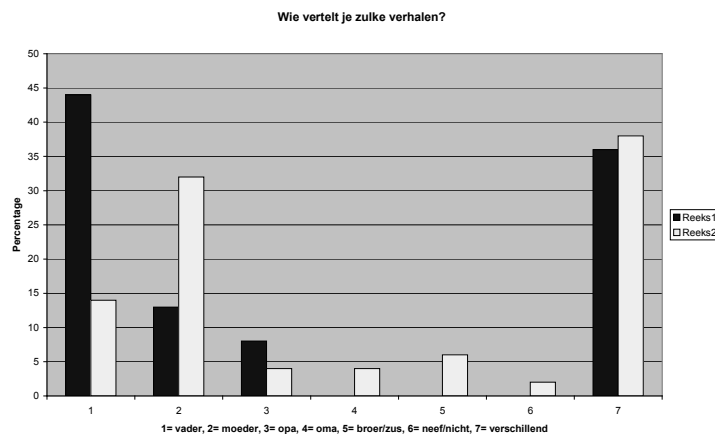
⁵ Ik realiseer me dat het begrip ‘bestaande verhalen’ nogal vaag is. Bedoeld worden vooral sprookjes of verhalen die een bepaalde cultuur met zich meebrengt. Uit de antwoorden die de leerlingen gaven (soms schreven ze er nog iets bij) is gebleken dat dit antwoord over het algemeen ook zo is opgevat.

worden voorgelezen wel aangeven dat er verhalen worden verteld bij hen thuis. In eerste instantie heb ik gekeken naar alle leerlingen, worden er verhalen verteld als er niet wordt voorgelezen? Iets meer dan de helft van deze leerlingen zegt dat er thuis wel verhalen worden verteld, terwijl er dus niet wordt voorgelezen. Maar het betreft maar zo'n klein percentage leerlingen meer dan dat zegt, dat je redelijkerwijs niet kan spreken van een substituuut voor voorlezen.

Dat geldt ook zo ongeveer voor allochtone leerlingen. De weergave van het feit dat het in eerste instantie inderdaad zo lijkt te zijn dat er bij allochtone leerlingen thuis meer verhalen worden verteld dan bij Nederlandse leerlingen is te zien in figuur 16, die in bijlage 2 te vinden is. Maar deze uitkomst is niet significant. Voor de volledigheid heb ik een staafdiagram toegevoegd, maar benadrukt dient dus te worden dat het op het toeval berust (uiteraard op basis van mijn onderzoeksgegevens) dat er aan allochtone leerlingen meer verhalen worden verteld dan aan Nederlandse leerlingen.

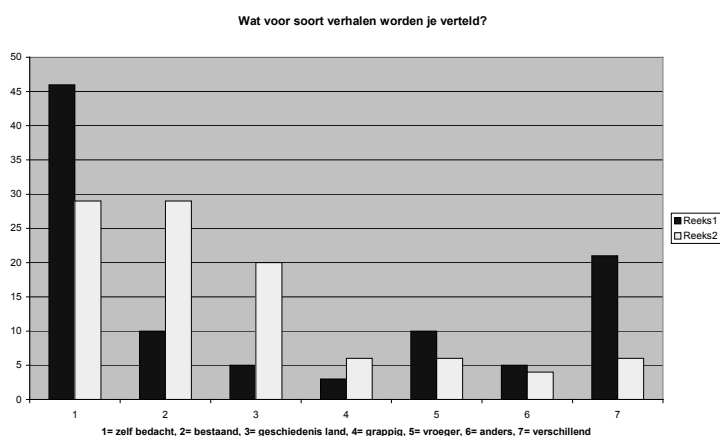
De uitkomst van de vraag of er thuis bij de leerlingen verhalen anders dan uit een boek worden verteld, bleek dus niet significant te zijn. In eerste instantie leek het of er inderdaad meer verhalen worden verteld bij allochtone kinderen thuis dan bij Nederlandse, maar die uitkomst moeten we aan het toeval toeschrijven. Wel significant waren de uitkomsten van de vragen wie zulke verhalen vertelt en om wat voor soort verhalen het dan gaat. Deze uitkomsten zijn te zien in figuur 17 en 18.

Uit figuur 17 valt af te lezen dat bij Nederlandse kinderen verhalen worden verteld door de vader (44%) en moeder (13%), maar vooral door hen allebei evenveel. De kinderen geven bij het antwoord 'verschillende' meestal vader en moeder aan. Een klein percentage blijft over voor de opa. Bij allochtone leerlingen ligt de uitkomst heel anders. Daar worden verhalen verteld door de vader (13%), de moeder (32%), opa en/of oma (8%), broer en/of zus (6%), neef en/of nicht (2%) maar vooral elke keer door verschillende mensen (38%). Deze kinderen geven bij het antwoord 'verschillende' ook echt allemaal verschillende mensen aan.

Figuur 17

Figuur 18 laat zien wat voor soort verhalen worden verteld bij de kinderen thuis. Bij Nederlandse leerlingen blijkt het vooral zelf verzonden verhalen te betreffen (46%) en in veel mindere mate bestaande (10%) verhalen, verhalen over de geschiedenis van een land (5%), leuke verhalen (3%), en verhalen over vroeger/familie (10%). 5% is voor andersoortige verhalen en nog 21% voor verschillende soorten verhalen. Bij allochtone leerlingen betreft het vooral zelf verzonden verhalen (29%), bestaande verhalen (29%), verhalen over de geschiedenis van een land (20%) en in veel mindere mate leuke verhalen (6%), verhalen over vroeger/familie (6%), andersoortige verhalen (4%) en nog 6% voor verschillende soorten verhalen.

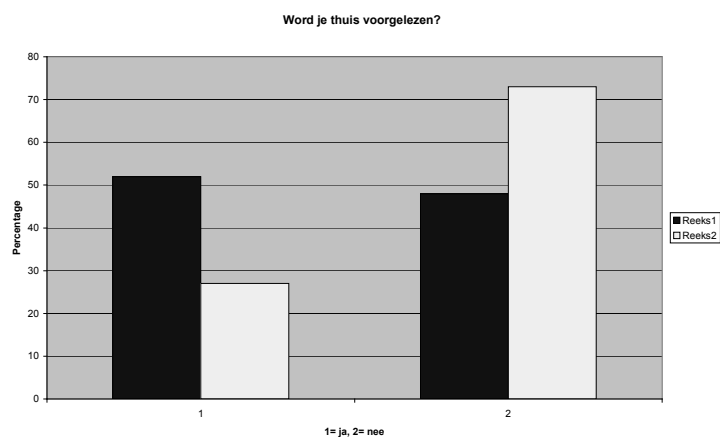

Figuur 18

5.3 Nederlandse leerlingen ten opzichte van allochtone leerlingen

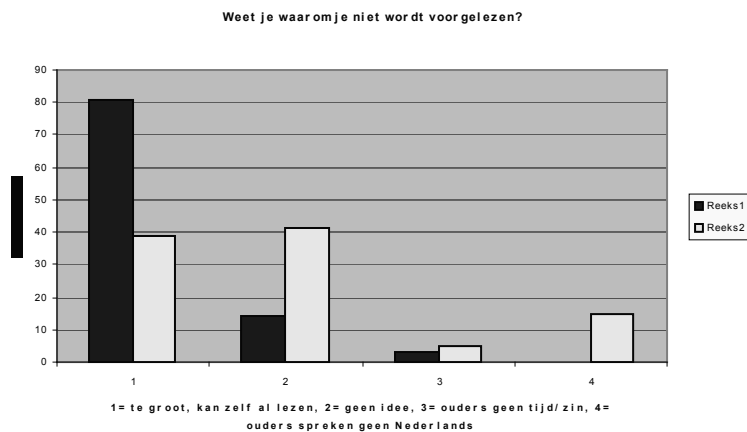
In paragraaf 5.3 gaat het om verschillen tussen het voorleesgedrag bij Nederlandse en allochtone leerlingen. Eerder in dit rapport is al gezegd dat onder allochtone kinderen wordt verstaan die kinderen wier ouders uit Turkije, Marokko, Suriname of van de Nederlandse Antillen afkomstig zijn. Binnen deze groep is geen onderscheid gemaakt, omdat de aantallen dan te klein worden om nog echt zinnige uitspraken over te doen.

Op de vraag of de kinderen thuis worden voorgelezen antwoordt 48% van de Nederlandse leerlingen dat ze niet worden voorgelezen. Van de allochtone leerlingen antwoordt 73% dat ze thuis niet worden voorgelezen. Kinderen met Nederlandse ouders worden dus duidelijk vaker voorgelezen dan kinderen met allochtone (Turks, Marokkaans, Surinaams, Antilliaans) ouders. Dit wordt weergegeven in figuur 19. Reeks 1, de zwarte staven, staan voor de Nederlandse leerlingen, reeks 2, de witte staven staan voor de allochtone leerlingen.

Figuur 19

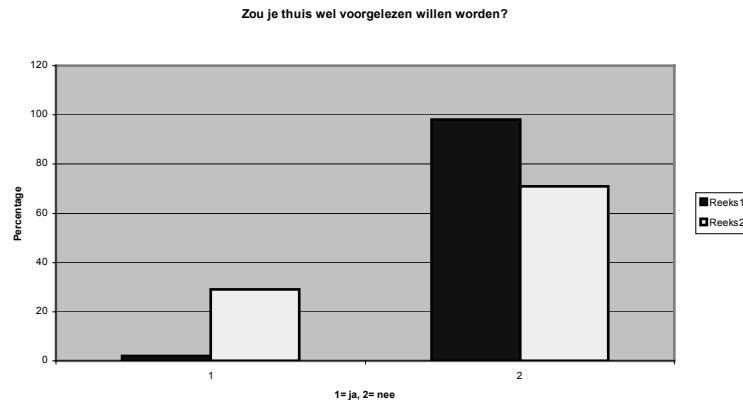
Van de Nederlandse kinderen die thuis niet worden voorgelezen zegt 81% dat ze er te groot voor zijn, 14% heeft geen idee waarom ze niet worden voorgelezen en 5% geeft aan dat de ouders er geen tijd voor of geen zin in hebben. Van de allochtone kinderen zegt 39% er te groot voor te zijn, heeft 41% geen idee, van 5% hebben de ouders er geen tijd voor of zin in en van 15% kunnen de ouders niet lezen of spreken ze geen Nederlands. Uit deze laatste uitkomst valt te concluderen dat een aantal kinderen voorlezen op de een of andere manier automatisch associeert met het beheersen van de Nederlandse taal. In de vraag is op geen enkele wijze geïmpliceerd dat het om voorlezen in de Nederlandse taal gaat. Ook voorlezen in de moedertaal was een optie. Toch hebben enkele kinderen dat aangenomen. De weergave van deze resultaten is te zien in figuur 20.

Figuur 20

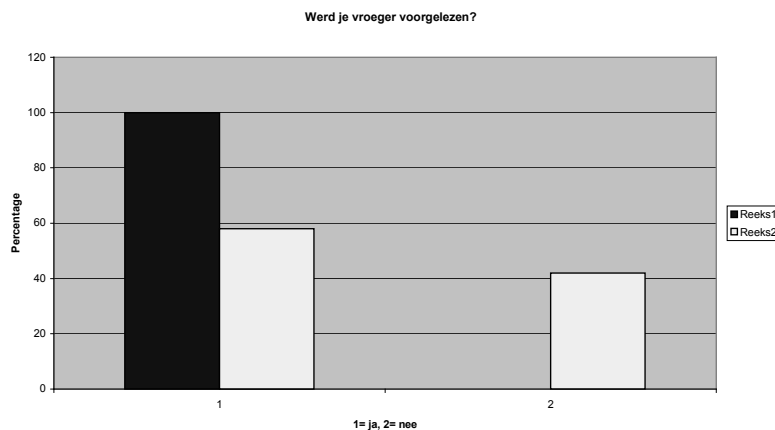
De leerlingen die niet worden voorgelezen hebben ook de vraag of ze wel graag voorgelezen zouden willen worden beantwoord. Eerder is de uitkomst van deze vraag al behandeld maar nu zal er een scheiding worden gemaakt tussen Nederlandse en allochtone kinderen. Zie voor de resultaten figuur 21. Van de Nederlandse leerlingen zegt 98% niet voorgelezen te willen worden. 81% van hen zegt het niet te willen omdat ze er te groot voor zijn en/of zelf al kunnen lezen. Van de allochtone leerlingen zegt 71% het niet te

willen, waarvan 45% aangeeft dat ze er te groot voor zijn en/of omdat ze zelf al kunnen lezen. 14% geeft aan dat ze wel voorgelezen zouden willen worden omdat het goed voor je is (woordenschat en tekstbegrip worden genoemd), een antwoord dat door Nederlandse leerlingen helemaal niet wordt gegeven. De overige allochtone leerlingen willen wel voorgelezen worden, maar geven daarvoor geen redenen aan, net zoals één Nederlandse leerling. In mijn ogen is dit een vrij opvallende uitkomst. Juist de allochtone kinderen, die minder worden voorgelezen dan hun Nederlandse leeftijdgenoten geven aan dat voorlezen zo belangrijk is omdat je er veel van kan leren.

Figuur 21

Alle Nederlandse leerlingen die niet worden voorgelezen, werden dat vroeger wel. 80% van hen geeft aan dat dat was omdat ze toen zelf nog niet konden lezen. Van de allochtone leerlingen werd 58% vroeger wel voorgelezen en daarvan zegt 44% dat dat was omdat ze zelf nog niet konden lezen. Zie hiervoor figuur 22. Ook de kinderen die wel worden voorgelezen hebben de vraag of ze vroeger ook werden voorgelezen beantwoord. Opvallend is dat 95% van die (Nederlandse) leerlingen zegt dat ze vroeger ook werden voorgelezen, terwijl van de Nederlandse leerlingen die niet voorgelezen worden 100% aangeeft dat dat vroeger wel gebeurde. Van de allochtone kinderen zegt 65% dat er vroeger wel voorgelezen werd.

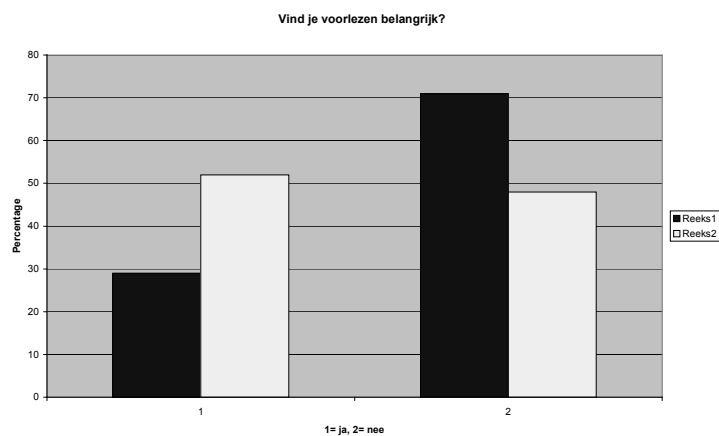

Figuur 22

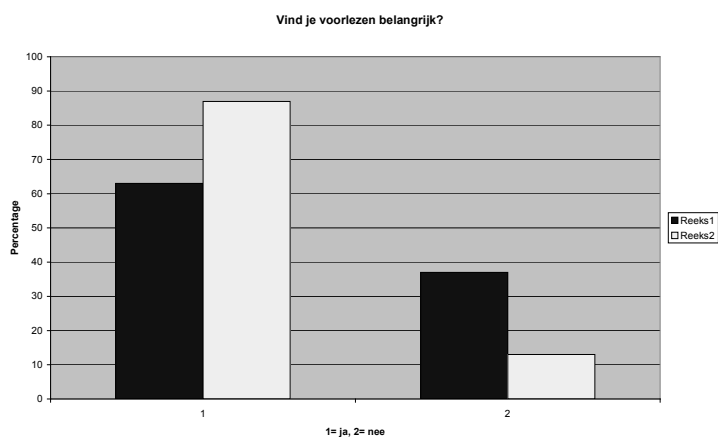
De leerlingen hebben ook de vraag of ze voorlezen belangrijk vinden beantwoord. Ik heb onderscheid gemaakt tussen leerlingen die wel worden voorgelezen en leerlingen die niet worden voorgelezen. Uiteraard is in dit onderdeel ook onderscheid gemaakt tussen Nederlandse en allochtone leerlingen. De resultaten zijn te vinden in respectievelijk figuur 23 en 24. Opvallend is dat van de leerlingen die niet worden voorgelezen een grote meerderheid zegt dat het ook niet belangrijk is omdat je juist van zelf lezen meer leert, maar dat van de kinderen die wél worden voorgelezen, juist een grote meerderheid zegt dat het zo belangrijk is omdat je er zo veel van kan leren. Ook opvallend is dat allochtone kinderen in verhouding vaker zeggen dat voorlezen van belang is omdat je er veel van leert ('goed voor je taal en woordjes leren') dan Nederlandse kinderen. Dus het is weer juist die groep die minder wordt voorgelezen, die aangeeft dat het belangrijk is.

Van de Nederlandse kinderen die niet worden voorgelezen geeft 29% aan dat ze het wel belangrijk vinden. 19% daarvan zegt dat je er veel van kan leren. 71% daarentegen zegt het juist niet belangrijk te vinden, waarvan 54% aangeeft dat je van zelf lezen veel meer leert. Van de allochtone kinderen geeft 52% aan dat voorlezen belangrijk is, waarvan 45% zegt dat je er veel van leert. 48% geeft aan dat ze voorlezen niet belangrijk vinden en daarvan zegt 26% dat je van zelf lezen meer kan leren. Deze resultaten zijn te vinden in figuur 23.

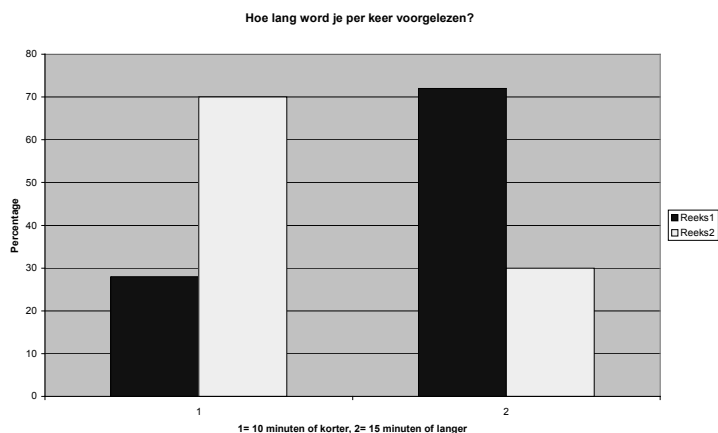
Figuur 23

Van de Nederlandse leerlingen die wel voorgelezen worden, zegt 63% dat ze het belangrijk vinden en daarvan geeft 29% aan dat je er veel van kan leren. 37% daarentegen zegt dat het niet belangrijk is omdat je van zelf lezen meer leert. Van de allochtone leerlingen die wel voorgelezen worden, geeft 87% aan dat het belangrijk is, waarvan 56% zegt dat je van voorlezen veel kunt leren. 13% zegt voorlezen niet van belang te vinden omdat je van zelf lezen meer leert. Zie figuur 24.

Figuur 24

In figuur 25 is te zien hoe lang Nederlandse en allochtone leerlingen per keer worden voorgelezen. Van de Nederlandse leerlingen wordt 28% tien minuten of korter voorgelezen, voor allochtone leerlingen is dat 70%. 72% van de Nederlandse leerlingen wordt per keer een kwartier of langer voorgelezen, terwijl van de allochtone leerlingen 30% zo lang wordt voorgelezen. Er moet wel weer rekening gehouden worden met het feit dat het begrip tijd voor kinderen moeilijk in te schatten is. Over het algemeen kan dus gezegd worden dat Nederlandse leerlingen meestal een kwartier of langer worden voorgelezen en allochtone leerlingen meestal tien minuten of korter.

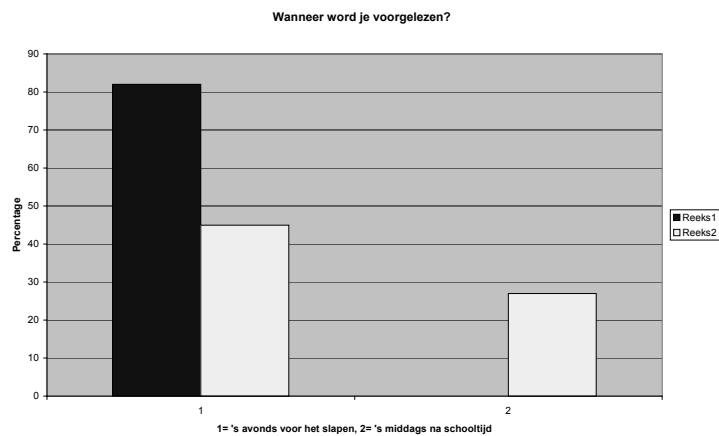

Figuur 25

Wanneer de kinderen worden voorgelezen is te zien in figuur 26. Daar staat dat 82% van de Nederlandse leerlingen en 45% van de allochtone leerlingen 's avonds voor het slapen gaan wordt voorgelezen. 27% van de allochtone leerlingen wordt 's middags na school voorgelezen. De rest van alle leerlingen wordt op verschillende tijdstippen voorgelezen. Ik vind het bijzonder om te zien dat toch bijna twee keer zoveel Nederlandse als allochtone leerlingen op het moment van de dag worden voorgelezen.

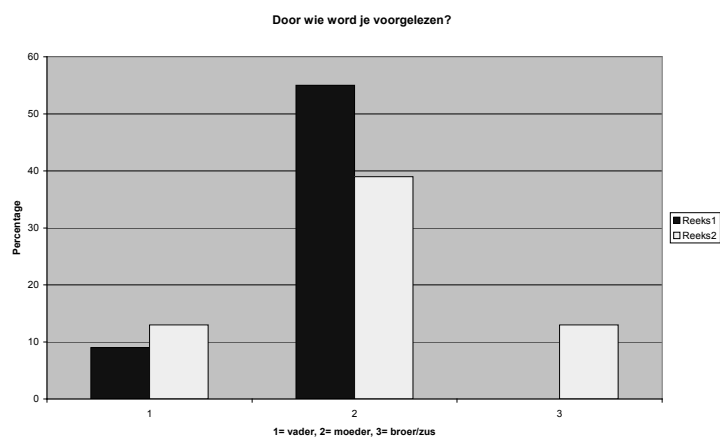
⁶ Over het algemeen blijkt voor ouders en kinderen het moment voor het slapen gaan een ideaal tijdstip om voor te lezen. Het is rustig, niemand moet nog iets, en ouders nemen de tijd voor hun kind, dat ontspannen kan gaan slapen.

Blijkbaar is voorlezen voor het naar bed gaan binnen allochtone gezinnen niet zo gangbaar als binnen Nederlandse gezinnen. Wellicht heeft dat iets te maken met het voorlezen uit de Koran, dat nogal eens gedaan wordt door de kinderen. Bij de vraag welke boeken door de kinderen zelf vaak voorgelezen worden wordt de bijbel door Nederlandse leerlingen niet genoemd, maar allochtone leerlingen noemen wel de Koran. Niet zo vaak dat het effect heeft op de resultaten van die vraag, maar toch een aantal keer. Ik zou me voor kunnen stellen dat er voor het eten uit de Koran wordt voorgelezen en niet voor het naar bed gaan, maar bindende uitspraken durf ik daar niet over te doen. Hiermee samen hangt misschien ook het feit dat Nederlandse kinderen vooral in bed worden voorgelezen en allochtone kinderen vooral op de bank. Deze verhoudingen zijn te zien in figuur 27. Deze is in bijlage 2 te vinden.

Figuur 26

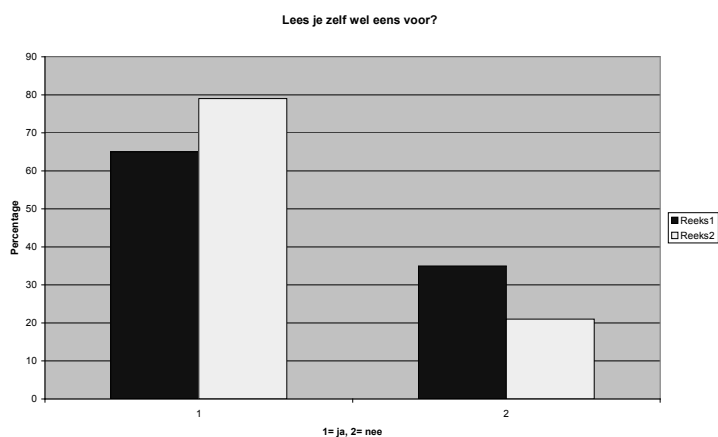
Ook voor de vraag door wie de kinderen worden voorgelezen heb ik onderscheid gemaakt tussen Nederlandse en allochtone leerlingen. Dat onderscheid is te zien in figuur 28, waar duidelijk wordt dat binnen de Nederlandse gezinnen in 9% van de gevallen de vader voorleest, in 55% de moeder en in de rest van de gevallen de vader en moeder evenveel voorlezen. In vrijwel alle andere gevallen wordt bij het antwoord ‘verschillend’ vader en moeder gezegd of worden vader en moeder beide aangekruist. Binnen de allochtone gezinnen is iets anders aan de hand. Daar zien we dat in 13% van de gevallen de vader voorleest, in 39% de moeder, in 13% een oudere broer of zus en in de rest van de gevallen het voorlezen door verschillende mensen wordt gedaan. Hier wordt ook het antwoord ‘verschillend’ aangekruist, maar daarbij wordt niet gespecificeerd wie er dan precies voorlezen. Het betreft kleine aantallen antwoorden op deze vraag. De uitkomsten zijn significant, maar moeten toch met een zeker voorbehoud worden gezien.

Figuur 28

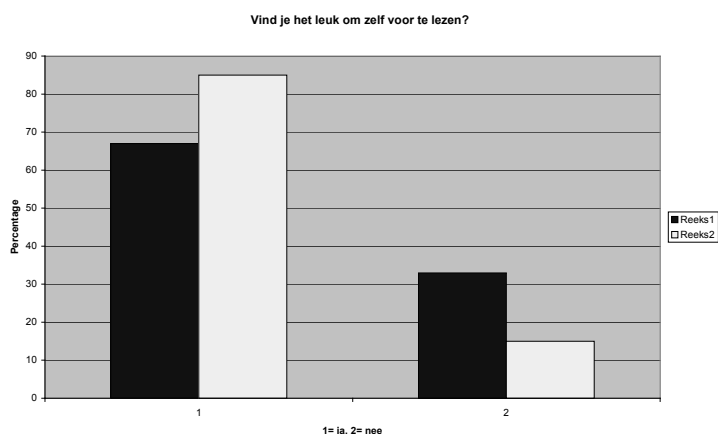
Ik heb de leerlingen ook een vraag voorgelegd over de mening van hun ouders. Denken ze dat hun ouders voorlezen leuk vinden? 57% van de Nederlandse leerlingen denkt dat hun ouders het wel leuk vinden om voor te lezen. 43% heeft geen idee. Van de allochtone leerlingen geeft 26% aan dat hun ouders het volgens hen leuk vinden om voor te lezen, 65% heeft geen idee en 9% denkt dat de ouders het niet leuk vinden. Merk op dat dit antwoorden zijn van kinderen die wél voorgelezen worden. We zien dus relatief hoge percentages ouders die het volgens de kinderen niet leuk vinden om voor te lezen, terwijl ze het wel doen. De vraag is in hoeverre deze uitkomst op waarheid berust, al denk ik dat het meevalt. Volgens mij hebben de kinderen best een aardig idee over de mening van hun ouders over voorlezen. Kinderen geven bijvoorbeeld aan dat hun ouders het zonde van de tijd vinden, niet van boeken houden of vinden dat het kind zelf maar moet lezen. Maar kinderen vertellen ook dat hun ouders juist veel van boeken houden, allebei in de bibliotheek werken en zelfs doorlezen als het kind al geen zin meer heeft in voorlezen. Juist omdat de kinderen redenen kunnen noemen denk ik dat ze een goed beeld hebben van de meningen van hun ouders. De resultaten zijn te zien in figuur 29, die in bijlage 2 staat.

Tot slot de resultaten van een tweetal vragen over zelf voorlezen. Deze uitkomsten zijn te vinden in respectievelijk figuur 30 en 31. In figuur 30 worden de resultaten getoond van de antwoorden die gegeven zijn op de vraag of leerlingen zelf wel eens voorlezen. Van de Nederlandse leerlingen leest 65% wel eens voor, 25% daarvan leest voor aan een jonger broertje of zusje. Van de allochtone kinderen leest 79% zelf wel eens voor, waarvan 42% aan een jonger broertje of zusje. Spannende boeken zijn ook hier zowel onder Nederlandse als onder allochtone leerlingen populair. Een klein, overigens niet significant verschil kan gezien worden in de Koran waaruit door allochtone leerlingen een enkele keer wordt voorgelezen. Door Nederlandse kinderen wordt nooit uit de bijbel voorgelezen. Maar het betreft hier erg kleine aantallen, dus is een echt betrouwbaar resultaat niet te geven.

Figuur 30

Aan de enquête heb ik ook de vraag toegevoegd of de kinderen het leuk vinden om zelf voor te lezen. Deze vraag is gesteld met het in het achterhoofd het idee dat er eventueel allochtone kinderen zijn die uit de Koran ‘moeten’ voorlezen. Er zijn ook kinderen die aan hun jongere broertjes of zusjes voor moeten lezen. Op deze vraag antwoordt 67% van de Nederlandse en 85% van de allochtone leerlingen bevestigend. De reden die hiervoor gegeven wordt is vaak het feit dat het gezellig is en dat iedereen naar je luistert als je voorleest. De rest vindt zelf voorlezen niet leuk. Zie figuur 31. Opvallend is dus dat hier wel gezelligheid wordt genoemd, terwijl dat bij het voorgelezen worden niet als reden wordt gegeven. En natuurlijk is het opmerkelijk dat allochtone leerlingen niet alleen vaker zelf voorlezen, maar het ook leuker vinden dan hun Nederlandse leeftijdgenootjes. Dat ze vaker voorlezen zou te maken kunnen hebben met het feit dat deze kinderen vaak meerdere broertjes en zusjes hebben, die voorgelezen worden door hen. En misschien is het zo dat je iets vaker doet als je het leuk vindt. Ik denk dat dat eerder het geval is dan andersom. Je gaat iets volgens mij niet leuk vinden als je het vaak doet.

Figuur 31

6 Samenvatting en conclusie

In dit laatste hoofdstuk wordt een korte samenvatting gegeven van het verloop en de resultaten van het onderzoek. Daarbij richt ik me vooral op de belangrijkste uitkomsten ervan. Verder zal kort ingegaan worden op de plaats van voorlezen binnen de leesbevordering en zal worden aangegeven op welke manieren dit onderzoek zou kunnen worden uitgebreid.

Het doel van dit onderzoek was het in kaart brengen van het voorleesgedrag thuis bij leerlingen van groep zeven en acht. Het onderzoek, in de vorm van een enquête, is gehouden op vijf achterstandsscholen in Amsterdam. Op deze scholen volgt een relatief hoog percentage allochtone leerlingen onderwijs. De leerlingen hebben een enquête ingevuld, die, behalve vragen over de achtergrondgegevens van de respondenten, vooral vragen over het voorleesgedrag bij hen thuis bevatte. De gegevens zijn verwerkt in het computerprogramma SPSS en getest op significantie. De resultaten die voldeden aan de voorwaarde $p < 0,05$ en dus significant waren, zijn in dit rapport weergegeven. Niet significante uitkomsten zijn, op een enkele na (ter illustratie), niet opgenomen in dit rapport.

Belangrijk bij het lezen van de onderzoeksresultaten is dat men rekening houdt met de respondenten. Deze vormen namelijk een bijzondere groep. Het betreft 244 leerlingen van vijf Amsterdamse achterstandsscholen. Op deze scholen zitten veel allochtone leerlingen. De kinderen, en zeker niet alleen de allochtone kinderen, hebben in mijn ogen een lage taalvaardigheid. Ze spellen slecht en hebben een kleine actieve en passieve woordenschat. Dat blijkt vooral uit de manier waarop de vragen worden beantwoord. De taalvaardigheid is niet onderzocht in dit onderzoek en ik moet dus voorzichtig zijn met uitspraken daarover, maar het is wel van belang in het achterhoofd te houden dat deze kinderen op een achterstandsschool zitten. Over het algemeen maakt dat voor de resultaten niet uit.

Ik heb, tijdens het verwerken van de gegevens, een bepaalde indruk gekregen van het niveau van de leerlingen. De meeste leerlingen hebben volgens mij redelijk tot goed begrepen wat de bedoeling was. Ze hebben de vragen beantwoord die ze moesten beantwoorden en antwoorden aangevuld waar dat werd gevraagd. Een enkeling heeft niet begrepen dat een aantal vragen beantwoord moest worden als je niet voorgelezen werd thuis en dat een aantal andere vragen juist beantwoord moest worden als je wel voorgelezen werd. Over het algemeen is dat goed gegaan. Waar het echt helemaal mis ging, heb ik de betreffende respondent uit de data verwijderd en niet mee laten tellen in de analyse. Vragen over bijvoorbeeld tijd zijn voor sommige kinderen moeilijk te beantwoorden. Ze kunnen het begrip tijd niet goed inschatten en vage termen als ‘soms’ zijn helemaal onduidelijk. Met sommige begrippen hebben deze leerlingen dus moeite en daar moet bij het lezen van dit rapport rekening mee gehouden worden. Maar het zijn stuk voor stuk kinderen die, zoals blijkt uit de antwoorden en daarbij geschreven opmerkingen, met veel plezier aan deze enquête hebben meegewerkt. Ze hebben zo goed en zo eerlijk

mogelijk antwoord gegeven en mede op basis daarvan denk ik dat ik kan zeggen dat dit onderzoek een representatief beeld geeft van het voorleesgedrag thuis bij leerlingen van groep zeven en acht van achterstandsscholen in de randstad.

Terugkomend op de doelstelling en de in de inleiding gestelde vragen kan ik een aantal conclusies geven die dit onderzoek heeft opgeleverd. Het blijkt inderdaad zo te zijn dat allochtone leerlingen minder worden voorgelezen (ongeveer een kwart wel) dan hun autochtone leeftijdgenoten (ongeveer de helft). Maar als we kijken naar het percentage leerlingen dat wel voorgelezen wordt en geen onderscheid maken tussen de nationaliteiten, zien we dat er überhaupt maar vijftien procent elke dag wordt voorgelezen. De leerlingen die over het algemeen tien, elf en twaalf oud jaar zijn kunnen al zelf lezen en aangezien zij het ook andere bezigheden hebben en hun ouders ook weinig tijd hebben, is het niet verbazingwekkend om te zien dat er niet vaak wordt voorgelezen. Maar dat neemt niet weg dat vijftien procent wel heel weinig is.

Nederlandse leerlingen worden niet alleen vaker voorgelezen, ze worden ook langer voorgelezen. Bij een grote meerderheid van de Nederlandse kinderen duurt het voorlezen meestal een kwartier of langer. Bij een grote meerderheid van de allochtone kinderen duurt het juist tien minuten of korter.

Opvallend is dat de meeste leerlingen niet voorgelezen willen worden, omdat ze het zelf al kunnen en ervan overtuigd zijn dat je van zelf lezen meer leert. Trekken we een scheiding tussen allochtone en autochtone leerlingen dan zien we nog een opmerkelijk verschil: meer allochtone (29%) dan autochtone (2%) leerlingen willen wel graag voorgelezen worden. Treurig feit daarbij is dat juist van de eerste groep een aantal leerlingen aangeeft dat de ouders de Nederlandse taal niet beheersen of niet kunnen lezen en er dus niet voorgelezen wordt. Deze leerlingen geven vrijwel allemaal aan dat ze van voorlezen veel kunnen leren (als redenen worden gegeven: 'veel woordjes leren', 'verhalen beter begrijpen' en 'goed voor je taal'). Precies deze reden wordt door Nederlandse leerlingen niet genoemd.

In eerste instantie dacht ik dat de kinderen die aangeven niet voorgelezen te willen worden niet weten wat ze missen. Maar de meerderheid, sterker nog, vrijwel iedereen vindt het wel leuk als ze ergens anders voorgelezen worden. Daar heb ik geen verklaring voor, om de een of andere reden willen kinderen dus best voorgelezen worden, maar niet thuis. Vrijwel alle leerlingen denken bij voorgelezen worden meteen aan leren. Of je leert van voorlezen juist veel of je leert van zelf lezen meer, maar dat het ook heel gezellig kan zijn wordt amper aangegeven.

Van de leerlingen die wel worden voorgelezen, geeft een grote meerderheid aan dat ze het ook heel belangrijk vinden omdat je er zo veel van kan leren. Dit in tegenstelling tot de kinderen die niet voorgelezen worden. Zij geven met een grote meerderheid aan dat ze het niet belangrijk vinden omdat je juist van zelf lezen meer leert. Ook opvallend daarbij is dat allochtone leerlingen voorlezen over het algemeen belangrijker vinden dan Nederlandse leerlingen.

Alle Nederlandse leerlingen die nu niet worden voorgelezen, werden vroeger wel voorgelezen. Een grote meerderheid geeft aan dat dat was omdat ze toen zelf nog niet konden lezen en dat het nu dus niet meer nodig is. Ook bij de allochtone kinderen is iets soortgelijks het geval, met dit verschil dat het allemaal in mindere mate zo is (65% werd vroeger wel voorgelezen). Een aantal leerlingen dat nu niet voorgelezen wordt, werd vroeger ook niet voorgelezen. Typisch is dat de Nederlandse leerlingen die nu wel worden voorgelezen, niet allemaal vroeger ook werden voorgelezen. Er zijn dus ouders die later zijn begonnen met voorlezen, waarschijnlijk op een moment dat de kinderen zelf leerden lezen of het al konden. Van de allochtone leerlingen werd zo'n 60% vroeger ook voorgelezen.

Nog een opvallende uitkomst is dat allochtone leerlingen vaker zelf voorlezen dan Nederlandse leerlingen. Allochtone leerlingen lezen niet alleen vaker zelf voor, ze vinden het ook leuker om te doen. Dat zou te maken kunnen hebben met het feit dat allochtone leerlingen vaak uit de Koran (moeten) voorlezen. Als dat zo is, is er wel een verklaring voor het feit dat ze vaker voorlezen dan Nederlandse kinderen, maar niet voor het feit dat ze het ook leuker vinden. Ik denk wel dat je kunt zeggen dat je iets vaker gaat doen als je het leuk vindt, maar niet dat je iets leuker gaat vinden als je het vaak doet.

Van het onderdeel 'het vertellen van verhalen' is de belangrijkste conclusie dat er bij Nederlandse en allochtone kinderen thuis verhalen worden verteld die niet uit een (voorlees)boek komen. Het idee dat er binnen allochtone gezinnen niet veel wordt voorgelezen maar dat er in plaats daarvan verhalen worden verteld, moet weerlegd worden. Uit dit onderzoek blijkt dat het vertellen van verhalen geen substituut is voor voorlezen. Dat geldt niet voor Nederlandse gezinnen, maar ook niet voor allochtone gezinnen. In Nederlandse gezinnen worden vaak door de ouders verhalen verteld, meestal zijn dat zelfbedachte verhalen. Binnen allochtone gezinnen gaat het daarnaast ook vaak om bestaande verhalen of verhalen die over de geschiedenis van een land gaan.

Kortom, de leerlingen van achterstandsscholen uit de randstad worden maar heel weinig voorgelezen. Over het algemeen werden ze vroeger of wel of veel vaker voorgelezen omdat ze toen zelf nog niet konden lezen, ze zijn er nu te groot voor. We kunnen stellen dat voorlezen geassocieerd wordt met niet zelf kunnen lezen en niet met het gezellig samen wegkruipen met een boek, samen een verhaal meebeleven. Maar een heel enkele keer wordt door een leerling gezegd dat voorlezen gezellig is, terwijl toch ook dat sociale aspect zo van belang is. Het gaat er dus blijkbaar bij veel kinderen (en misschien ouders) om dat het verhaál uit een boek overkomt. Kan het kind zelf niet lezen, dan lezen de ouders voor, kan het kind wel lezen, dan leest het ook zelf en houdt het voorlezen op.

Verder wordt voorlezen vooral gezien als een passieve bezigheid. Behalve luisteren doe je niets als je voorgelezen wordt. Je leert er 'dus' ook niets van. Dit in tegenstelling tot zelf lezen. Dan ben je actief bezig en leer je dus ook iets, zo wordt geredeneerd door de meeste kinderen. Dat is jammer want juist voorlezen kan een doeltreffend middel zijn om het leesplezier te bevorderen. Ik heb de indruk dat de meeste volwassenen erg goede herinneringen hebben aan de voorleesmomenten van vroeger. En ook kinderen vinden

voorlezen over het algemeen erg leuk. Zeker de kleinere kinderen, in de kleuterleeftijd en iets daarboven vinden het volgens mij erg prettig om voorgelezen te worden. Daarom is het jammer dat er mee gestopt wordt zodra een kind zelf kan lezen.

Tijdens De Nationale Voorleesdag blijkt hoe leuk voorlezen gevonden wordt. Niet alleen door de leidsters van kinderopvangcentra en leerkrachten van de onderbouw van de basisschool, maar juist ook door docenten en leerlingen van hogere klassen. De Voorleeswedstrijd is speciaal bedoeld voor kinderen van groep zeven en acht. Dit jaar deden bijna 70.000 kinderen mee aan de voorrondes. De wedstrijd wordt steeds populairder, ieder jaar doen er meer kinderen mee. Vorig jaar waren het er bijvoorbeeld bijna 61.000. De Nationale Voorleesdag blijkt de dag bij uitstek te zijn om ontzettend veel kinderen uit het hele land te bereiken. Op die manier worden ook heel erg veel kinderen enthousiast gemaakt om voor te lezen, maar het gaat dan vooral om het zelf voorlezen. Ze geven daarbij als reden aan dat het leuk is om ‘stemmetjes’ te gebruiken, maar vooral dat het leuk is als iedereen stil zit en naar je luistert. De Voorleesdag is dus een goede manier om (plezier in) voorlezen te bevorderen, maar het voorgelezen worden wordt er niet direct mee gestimuleerd. Desondanks denk ik wel dat het wel indirect bevorderd wordt, maar in welke mate dat gebeurt durf ik niet te zeggen.

Er wordt dus erg weinig voorgelezen aan kinderen uit de onderzochte leeftijdsgroep. Ik denk dat voorlezen belangrijk is voor de taalontwikkeling, maar ook voor de algemene en de sociale ontwikkeling. Voorlezen is een goede methode om leesplezier te stimuleren, om dat leesplezier aan te wakkeren en vast te houden zodat de kinderen ook op latere leeftijd lezen nog leuk vinden. Maar ik denk ook dat we ons niet blind moeten staren op voorlezen. De kinderen uit de leeftijdsgroep die ik onderzocht heb, kan zelf lezen en krijgt veel afleiding van buitenaf (vriendjes, clubjes, school, thuis, andere bezigheden zoals internet, maar ook problemen bij het maken van keuzes, met ouders of familie). Bovendien zijn de ouders ook veel tijd kwijt aan andere dingen. Voorlezen aan kinderen die zelf al kunnen lezen, is een bezigheid waarvan niet direct de noodzaak ingezien wordt. De kinderen kunnen immers zelf lezen. Het is dus niet zo gek dat het er bij in schiet.

Zoals eerder gezegd is het feit dat deze kinderen uit een lager milieu komen waarschijnlijk een belangrijke reden voor het niet voorgelezen worden. Misschien dat de ouders van deze kinderen nog minder inzien dat voorlezen belangrijk maar vooral ook leuk kan zijn, omdat ze zelf al niet zo veel met boeken in aanraking gekomen zijn en dat dus ook niet doorgeven aan hun kinderen. Maar voorlezen is geen noodzakelijke levensbehoefte, ook als kinderen niet voorgelezen worden, kunnen ze opgroeien tot verstandige volwassenen. Maar juist bij deze groep mensen is het van belang dat ze met (voor)lezen in aanraking worden gebracht, omdat de leerlingen vaak op meerdere gebieden een achterstand hebben en ze thuis niet met boeken in aanraking komen. Deze kinderen moeten dus gestimuleerd worden te lezen, voor te lezen en voorgelezen te worden. Ze moeten op zijn minst de mogelijkheid krijgen in te zien dat (voor)lezen niet saai is, maar juist heel spannend kan zijn. Ook de ouders moeten daarin gestimuleerd worden, omdat ook zij vaak geen idee hebben dat voorlezen op ‘latere’ leeftijd leerzaam, nuttig en vooral leuk en gezellig kan zijn.

Dit onderzoeksrapport geeft een overzicht van de stand van zaken op het gebied van voorleesgedrag bij leerlingen thuis. Het gaat om leerlingen van Amsterdamse achterstandsscholen, waar veel allochtone leerlingen onderwijs volgen. De respondenten vormen dus een bijzondere groep. Het is voornamelijk een kwantitatief, oriënterend onderzoek geweest, dat op verschillende manieren uitgebreid zou kunnen worden. In de eerste plaats zou er een kwalitatief onderzoek aan toegevoegd kunnen worden. Er zouden met diverse leerlingen en ouders gesprekken aangegaan kunnen worden om hen ondervragen over hun meningen en ideeën over voorlezen. Waarom lezen ze niet voor, waarom zijn ze gestopt met voorlezen toen hun kind zelf leerde lezen, zouden ze het opnieuw willen proberen? Hebben ze enig idee wat voor boeken ze zouden kunnen gebruiken, weten ze überhaupt hoeveel leuke voorleesboeken er zijn en hoe ze er aan kunnen komen? Weten ze dat voorlezen niet alleen veel toe kan voegen aan de woordenschat en het tekstbegrip van hun kind maar dat het ook een heel intieme, gezellige bezigheid is?

Kinderen en ouders zouden eventueel een periode een dagboek bij kunnen houden om te zien hoeveel en hoe lang er precies voorgelezen wordt, en uit welke boeken. Zo'n kwalitatief onderzoek zou veel interessante informatie toe kunnen voegen, maar daarbij ontstaat ook een aantal problemen. De leerlingen die deze enquête ingevuld hebben veranderen na deze zomer van klas. De leerlingen van groep acht gaan naar de middelbare school en zullen niet allemaal meer te achterhalen zijn. De leerlingen uit groep zeven gaan naar groep acht en zullen wel te vinden zijn, maar ze hebben, net als de leerlingen uit groep acht, geen naam op hun enquêteformulier ingevuld. De enquêtes zijn per school gesorteerd, maar niet per leerling. Het is dus wel mogelijk dezelfde leerlingen als aan deze enquête hebben meegewerkt te ondervragen, maar het is niet meer te achterhalen welke leerling wat antwoordde op een bepaalde vraag uit de enquête en wat juist die leerling dan zegt tijdens een persoonlijk gesprek. Een belangrijk deel van het effect van zo'n kwalitatief onderzoek gaat dan al verloren. Dat heeft dus relatief weinig zin.

Een andere optie is het doen van een soortgelijk onderzoek, maar dan in een heel ander gebied van Nederland. De respondenten van dit onderzoek komen uit de grote stad en van een achterstandsschool. Ik ben me tijdens het uitvoeren van het onderzoek gaan afvragen of het voorleesgedrag thuis bij leerlingen van bijvoorbeeld scholen met een andere samenstelling of in heel andere gebieden (bijvoorbeeld op de Veluwe), heel anders zal zijn. Zou het zo zijn dat leerlingen van dezelfde leeftijd maar uit een heel ander milieu vaker worden voorgelezen dan de nu onderzochte groep leerlingen? Ik kan me voorstellen dat kinderen uit een zogenaamd 'leesvriendelijker' milieu vaker in aanraking komen met boeken. Dat hun ouders zelf boeken bezitten, boeken voor hen kopen en er ook meer waarde aan hechten. Maar het blijft een feit dat leerlingen van deze leeftijd zelf al kunnen lezen en dat er dan toch veel minder wordt voorgelezen. Zeker als de ouders beiden een drukke baan hebben en er geen tijd voor kunnen of willen vrijmaken. Het zou interessant zijn dat te onderzoeken, om naar aanleiding van het onderzoek dat nu afgerond is, nog een soortgelijk onderzoek op te zetten en dan de vergelijking te trekken tussen leerlingen uit

verschillende milieus. Wordt er in die milieus ook vooral voorgelezen als het kind nog niet zelf kan lezen of zal het daar wel gezien worden als een gezellige en persoonlijke bezigheid?

En juist dat is in mijn ogen van belang: er zijn weinig bezigheden zo intiem als voorlezen. Voorlezen doe je niet zomaar, het kan alleen als je je aandacht er voor de volle honderd procent bij hebt. Je kunt van alles doen en tegelijkertijd aan iets anders denken, maar tijdens het voorlezen geef je elkaar voor een bepaald moment de volle aandacht en juist dat maakt voorlezen bij uitstek tot een bijzonder intieme bezigheid. Voorlezen kan een moment zijn van voorlezer en kind samen, een moment van puur genieten.

Bijlage 1: De enquête

Beste leerling,

De Nationale Voorleesdag is een dag waarop 's morgens voorleesontbijten worden georganiseerd en waarop een wedstrijd wordt gehouden tussen leerlingen van scholen uit het hele land. Tijdens die wedstrijd lezen de leerlingen een stukje voor uit hun favoriete boek. De leerling die het mooist heeft voorgelezen krijgt een prijs. Uiteraard gaat het niet alleen om die prijs, hoewel het natuurlijk heel leuk is om te winnen. Maar wat zo leuk is aan deze wedstrijd is dat je samen met de leerlingen uit je klas al heel lang bezig bent je voor te bereiden op deze speciale dag.

Om De Nationale Voorleesdag zo goed mogelijk te organiseren, willen we weten hoe jij zelf eigenlijk over voorlezen denkt. We willen weten of je wel eens wordt voorgelezen, of je het leuk vindt, welke boeken je mooi vindt en nog veel meer. De vragen gaan vooral over het voorlezen bij jullie thuis. Als we weten hoe leerlingen over voorlezen denken, kunnen we De Nationale Voorleesdag en misschien nog wel andere activiteiten, zo goed mogelijk aan jullie smaak aanpassen. Als jullie deze vragenlijst zo eerlijk mogelijk invullen, weten we zeker wat jullie leuk vinden.

Lees de vragen goed en bedenk dan wat jouw antwoord is. Kijk of dat antwoord erbij staat en zet er dan een rondje omheen. Soms wordt gevraagd waarom je iets vindt, dan kun je dat er bij schrijven. Als je meerdere antwoorden ziet die goed zijn voor jou, mag je er ook meer aanstrepen. Als je niet zo goed weet welk antwoord je moet geven, kies dan het antwoord dat het beste bij jou past. Er zijn geen goede of foute antwoorden, elk antwoord dat jij geeft is goed. Heb je zelf nog iets te vragen of zeggen, dan mag je dat er gewoon bijschrijven.

Hartstikke bedankt voor je hulp!

1. Word je wel eens voorgelezen?

Thuis:

- a) ja
- b) nee
- c) soms

Op school:

- a) ja
- b) nee
- c) soms

Als je thuis nooit voorgelezen wordt, wil je deze vragen dan invullen? Als je thuis wél wordt voorgelezen, mag je deze vragen overslaan en verder gaan met vraag 7.

2. Weet je waarom je thuis niet wordt voorgelezen?

- a) ja, omdat.....
- b) nee, dat weet ik niet.

3. Zou je thuis graag voorgelezen willen worden?

- a) ja, dat zou ik wel willen, omdat....
- b) nee, dat wil ik niet, omdat.....

4. Als je op school of ergens anders wel voorgelezen wordt, vind je dat dan leuk?

- a) ja, dat vind ik leuk.
- b) nee, dat vind ik niet leuk.

5. Vind je het belangrijk om voorgelezen te worden?

- a) ja, omdat.....
- b) nee, omdat.....

6. Werd je vroeger wel voorgelezen?

- a) ja, omdat.....
- b) nee, vroeger werd ik ook niet voorgelezen.

Let op, de volgende vragen gaan alleen over voorlezen thuis. Als je thuis nooit voorgelezen wordt, mag je deze vragen overslaan en doorgaan naar vraag 22.

7. Hoe vaak word je thuis voorgelezen?

- a) elke dag
- b) ongeveer een keer per week
- c) ongeveer een keer per maand
- d) heel soms

8. Hoe lang word je per keer ongeveer voorgelezen?

- a) korter dan 5 minuten
- b) ongeveer 5 minuten
- c) ongeveer 10 minuten
- d) ongeveer 15 minuten
- e) langer dan 15 minuten

9. Vind je het leuk om voorgelezen te worden?

- a) ja
- b) nee
- c) soms, namelijk als.....

10. Vind je het belangrijk om voorgelezen te worden?

- a) ja, omdat.....
- b) nee, omdat.....

11. Wanneer word je voorgelezen?

- a) 's avonds voor het slapen
- b) 's middags na school
- c) op een ander tijdstip, namelijk.....

12. Waar word je voorgelezen?

- a) in bed
- b) op de bank
- c) aan tafel
- d) ergens anders, namelijk.....

13. Wie leest je voor?

- a) mijn vader
- b) mijn moeder
- c) mijn opa
- d) mijn oma
- e) iemand anders, namelijk .....

14. Wie leest je het meeste voor?

- a) mijn vader
- b) mijn moeder
- c) mijn oma
- d) mijn opa
- e) iemand anders, namelijk .....

15. Denk je dat je ouders en/of familie voorlezen leuk vinden?

- a) ja, omdat....
- b) nee, omdat....
- c) dat weet ik niet....

16. Denk je dat je ouders en/of familie voorlezen belangrijk vinden?

- a) ja, omdat....
- b) nee, omdat....
- c) dat weet ik niet

17. Werd je vroeger voorgelezen?

- a) ja, vaker dan nu, omdat.....
- b) ja, maar nu word ik vaker voorgelezen, omdat.....
- c) ja, ik word nu even vaak voorgelezen als vroeger
- d) nee, vroeger werd ik niet voorgelezen

18. Wie komt meestal met het idee om voor te lezen?

- a) daar heb ik dan zelf om gevraagd
- b) dat heeft degene die voorleest voorgesteld
- c) soms vraag ik er zelf om, soms stelt degene die voorleest het voor

19. Uit wat voor soort boeken word je meestal voorgelezen?

- a) spannende boeken
- b) sprookjesboeken
- c) grappige boeken
- d) verhaaltjesboeken

- e) “zielige” boeken
- f) Bijbel, Koran, enz.
- g) andere boeken (ook kranten en tijdschriften e.d.), namelijk.....

20. Uit wat voor soort boeken word je het liefst voorgelezen?

- a) spannende boeken
- b) sprookjesboeken
- c) grappige boeken
- d) verhaaltjesboeken
- e) “zielige” boeken
- f) Bijbel, Koran, enz.
- g) andere boeken (ook kranten en tijdschriften e.d.), namelijk.....

21. Heb je een favoriet voorleesboek en welk boek is dat?

.....

22. Lees je zelf wel eens iemand voor?

- a) ja, mijn jongere broertjes en/of zusjes
- b) ja, mijn ouders
- c) ja, mijn vriendjes en/of vriendinnetjes
- d) ja, iemand anders, namelijk....
- e) nee

23. Vind je het leuk om iemand voor te lezen?

- a) ja, omdat....
- b) nee, omdat....

24. Wat voor boeken lees je meestal voor?

- a) spannende boeken
- b) sprookjesboeken
- c) grappige boeken
- d) verhaaltjesboeken
- e) “zielige” boeken
- f) Bijbel, Koran, enz.

g) andere boeken (of kranten en tijdschriften e.d.), namelijk....

25. Worden er bij jou thuis verhalen verteld die niet uit een boek komen?

- a) ja
- b) nee
- c) soms

Als je op vraag 25 'ja' hebt geantwoord, wil je de volgende vragen dan ook beantwoorden? Als je op vraag 25 'nee' hebt geantwoord, mag je de vragen 26 en 27 overslaan.

26. Wie vertelt je zulke verhalen?

- a) mijn vader
- b) mijn moeder
- c) mijn opa
- d) mijn oma
- e) iemand anders, namelijk.....

27. Wat voor soort verhalen zijn dat?

- a) zelfbedachte verhalen
- b) bestaande verhalen
- c) verhalen over de geschiedenis van een land
- d) anders, namelijk.....

Wil je deze vragen ook nog even invullen?

28. Ben je een jongen of een meisje?

- a) jongen
- b) meisje

29. Hoe oud ben je?

.... jaar

30. In welk land ben je geboren?

- a) Nederland
- b) Turkije
- c) Marokko
- d) Suriname
- e) China
- f) Nederlandse Antillen
- g) een ander land, namelijk.....

31. Als je niet in Nederland bent geboren, hoe lang woon je dan in Nederland?

... jaar

32. In welk land zijn je ouders geboren, of waar komt je familie vandaan?

- a) Nederland
- b) Turkije
- c) Marokko
- d) Suriname
- e) China
- f) Nederlandse Antillen
- g) een ander land, namelijk.....

33. Welke taal spreek je thuis?

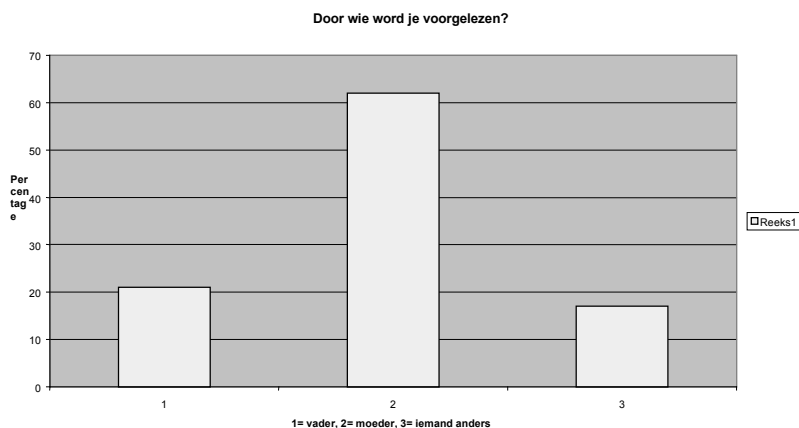
- a) Nederlands
- b) Turks
- c) Marokkaans
- d) Chinees
- e) anders, namelijk: .....

34. Wat vind je van De Nationale Voorleesdag?

Bijlage 2: Grafieken

In deze bijlage worden enkele grafieken weergegeven die niet in het verslag zelf staan maar waarvan wel de resultaten zijn vermeld.

In figuur 7 worden de resultaten van de vraag door wie de leerlingen het meest worden voorgelezen weergegeven. Duidelijk wordt dat de moeder in de meeste gevallen de voorlezer van het gezin is, zo'n 60 %. De vader staat met iets meer dan 20 % op de tweede plaats en de rest is voor een andere persoon dan de ouders.

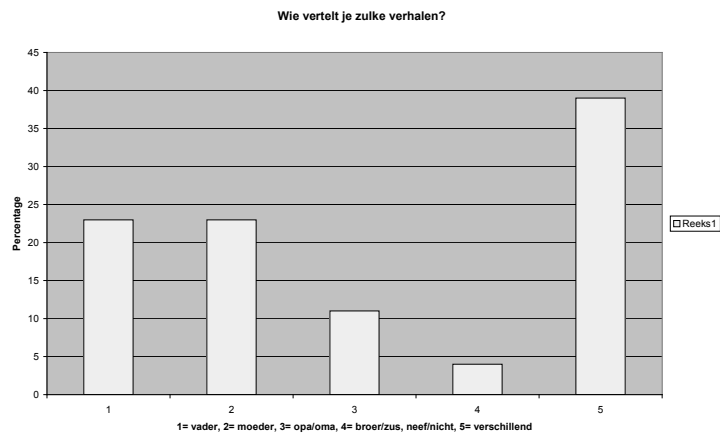
Figuur 7

Van de kinderen die thuis niet worden voorgelezen, vindt bijna 90% het wel leuk als ze op school of ergens anders (ik heb de plaats waar dan precies open gelaten) voorgelezen worden. Zie hiervoor figuur 9.

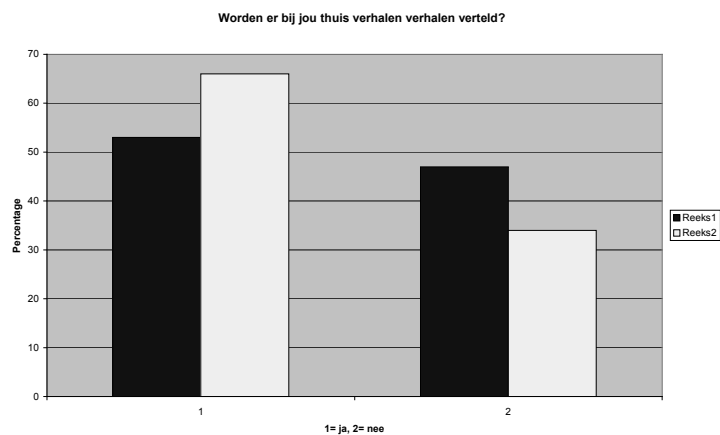
Figuur 9

De verhalen die thuis verteld worden, worden vooral door de ouders (samen bijna de helft) verteld. Iets meer dan 10% is voor opa en oma. Bijna de helft van de kinderen zegt dat de verhalen vooral door verschillende mensen worden verteld, het gaat vrijwel altijd om de vader en de moeder. Dit is afgebeeld in figuur 14.

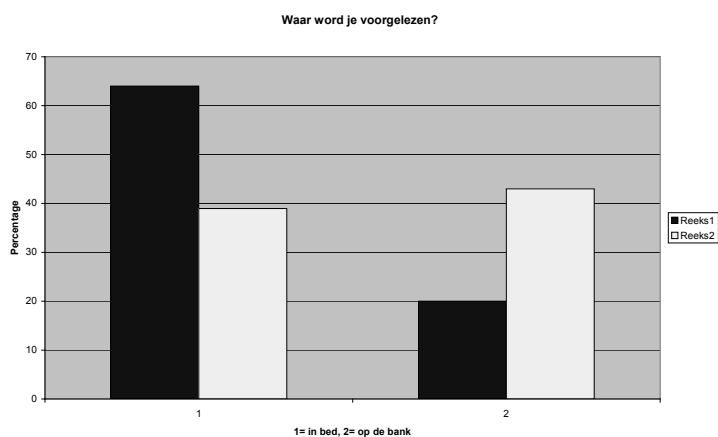
Figuur 14

Het lijkt of er bij leerlingen met allochtone ouders meer verhalen worden verteld dan bij leerlingen met Nederlandse ouders, maar de uitkomst is niet significant ($p = 0,76$). Dat dat zo lijkt moet dus aan het toeval worden toegeschreven. Zie hiervoor figuur 16.

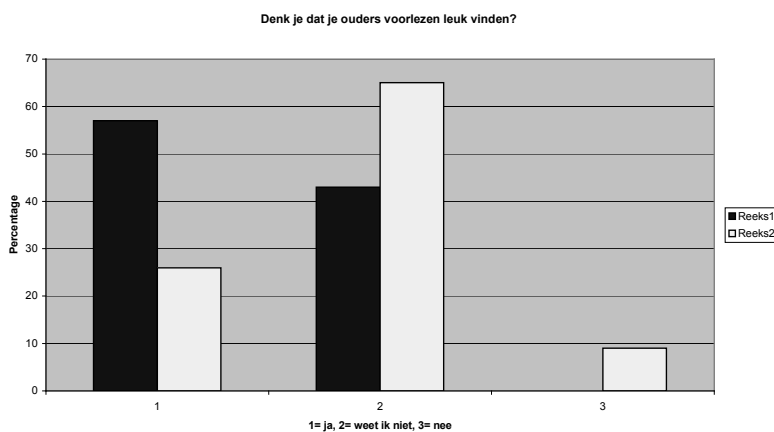
Figuur 16

Waar de kinderen worden voorgelezen, is af te lezen in figuur 27. We zien dat 64% van de Nederlandse leerlingen in bed en 20% op de bank wordt voorgelezen. Van de allochtone leerlingen wordt 39% in bed en 43% op de bank voorgelezen. De rest van de leerlingen wordt op verschillende plaatsen voorgelezen.

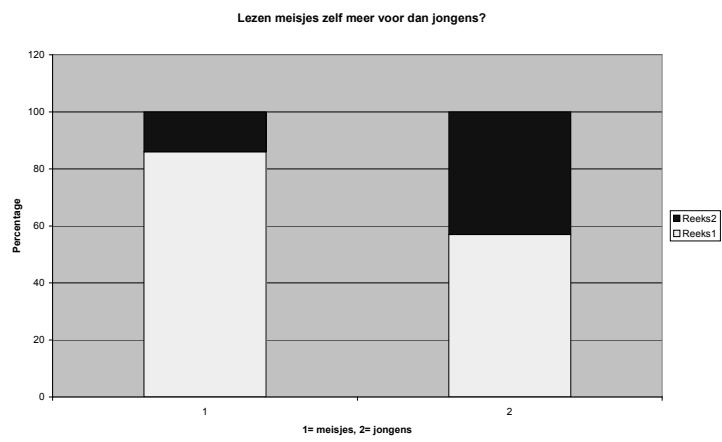
Figuur 27

Over het algemeen denken kinderen dat hun ouders voorlezen leuk vinden. Maar een behoorlijk percentage geeft ook aan dat ze geen idee hebben wat hun ouders ervan vinden. Zie figuur 29.

Figuur 29

Ik heb enkele vragen bekeken op de verschillen tussen jongens en meisjes. Er bleek één vraag te zijn met een significant verschil. De vraag betrof het zelf voorlezen. Meisjes blijken vaker voor te lezen dan jongens. Gelukkig was er bij De Nationale Voorleeswedstrijd ook een aantal jongens vertegenwoordigd. Vorig jaar is de wedstrijd zelfs door een jongen gewonnen. Daaruit blijkt dat het voorlezen ook onder jongens populairder wordt. De resultaten staan weergegeven in figuur 30. In deze figuur staat het witte gedeelte van het staafdiagram voor wel voorlezen en het zwarte voor niet voorlezen.

Figuur 30